Den uforbederlige bibliotekar
Niels Jensen

Skanning / foto af tekst.

https://uforbederlig.dk

Udarbejdet af Niels Jensen

Theone.

Et Qvartalskrift.

Udgivet

af

Professor K. L. Rahbek,

Theaterdirecteur og Ridder af Dannebrog,

og

P. Foersom,

Kongelig Skuespiller.

Andet Hefte.

Kiøbenhavn, 1811.

Trykt paa Boghandler Fr. Brummers Forlag
hos J. P. Mandra.

Indhold.

Side.

Hr. Instructeur Schwartzes Skuespiller-Farvel ved hans Benefice-Forestilling d. 21 Marts 1810 . . 1
Fortegnelse af samtlige, ved Hr. Instructeur Schwartz paa det kgl. danske Theater, hans hele Skuespillertid igiennem, udførte Roller . . 4
Om Hr. Instruct. Schwartz, især i hans tidligere Dage. Fragment af afdøde Overauditeur P. Rosenstand Goiskes Manuskript, med Forerindring, Noter og Tillæg, af Professor Rahbek . . 17
Arlequinos og Pierots Oprindelse, af Prof. Ohlenschlæger 42
Synet i Huldgudindernes Tempel; Prolog i Anledning af Hds. Høihed Prindsesse Louisa Charlotta af Danmark og Hans Durchlauchtighed Prinds Wilhelm af Hessens høie Formæling, af Prof. Rahbek . 46
Idunna, Prolog i Anledning af Hds. Majestæt Dronningens og Hds. Kgl. Høiheds Kronprindsessens høie Fødselsdag, af Prof. Rahbek . . 51
Prolog i Anledning af Hds. Majestæt Dronningens høie Fødselsdag, af Hr. N. T. Bruun . 53
Et Par Ord om Skuespillerens Dannelse og Stilling, oversat af Skuesp. Foersom . . 55
Tillæg til Ovenstaaende, af Prof. Rahbek . 68
Til en kiær Elev, af samme . . . 71
Epilog, fremsagt af Mad. Dahlén d. 22 December ved hendes Benefice, af Hr. N. T. Bruun . 73
Et Besøg hos Joseph Haydn af A. W. Iffland, ved Skuesp. Foersom . . . 75

Theone.

Hr Instructeur Schvarzes Skuespiller-farvel ved hans Beneficeforestilling den 21 Martii 1810.

Min Barndom, Ungdom, Mandom og Alderdom have været opofrede et Publikum, hvis blide Overbærelse med mine Mangler stedse vil blive mig uforglemmelig og i kjær Erindring.

I 37 Aar har jeg som Skuespiller seet alle mine ældste Kunstsøstre og Brødre hengaae til det Bedre. Veemodig saae jeg, for ikke mange Dage siden, min godmodige Saabye, af Nidkjærhed for sit Kald, segne om i Dødens Favn. Hans Ungdom var mig betroet at fremlede paa Kunstens slibrige, knudrede Bane, og

smigrende er min Løn; thi hans Carl Rose i forladte Datter, Peter i Høstdagen og Sølvbryllupet og flere Roller i dette Fag, hvori den yndige, elskværdige Natur fremlyste, vare hans Hæder — o! længe — længe vil den svæve over hans Grav!!!

Ogsaa min Time er kommen, da jeg, formedelst Kræfters Aftagelse, maa træde fra denne over paa Verdens Skueplads. At jeg kan træde herfra, uden at have overlevet mig selv, eller være bleven Gjenstand for Medynk, det kan jeg takke — og derfor takker jeg vor ædle Konge, vor gode Fader, Fædrenelandets trofaste ærlige Ven, med varmt Hjerte! Med et beklemt og følende Hjerte forlader jeg dette Sted, hvor 44 af mine bedste Aar ere henrundne. Jeg efterlader mig tvende Minder — en Astrup og Lindgreen, som have modtaget min Veiledning til den Hæder, der allerede længe har været deres fortjente Lod. Uden deres Bestræbelser og medfødte Kald til Kunstnerhæder, vilde min vennesælle Veiledning have været et goldt Træ. Lad disse Ædle stundom bringe mig i Eders hulde Erindring — o, gid de længe maatte det!

Ophøiede, Hæderværdige og Ædle i denne Kreds! modtager af et følende ærligt Hjerte dets varmeste Tak for de mangehaande Beviser paa huld Overbærelse — Godhed og Agtelse, mig i min hele Tjenestetid ere

skiænkede, baade som Kunstner og Borger. Bønhører min sidste Bøn: skiænker mig den stolte Glæde at leve i Eders Erindring som Kunstner — og naar jeg engang borttræder af Verdens store Skueplads — o, lader da Borgeragtelse omgjærde mit Minde! Mit følelsesfulde Hjerte — nei — Ord mangle mig — men lader disse Taarer tolke Eder mit — Farvel!

Fortegnelse af samtlige ved Hr. Instructeur Schwarz paa det kongelige danske Theater hans hele Skuespillertid igjennem udførte Roller.

1773.

1) Den uformodentlige Hiemkomst. Henrik.
2) Crispin Doctor. Crispin.
3) Den Stundesløse. Oldfux.
4) Serenaden. Henrik.
5) Silphen. Frontin.
6) Den Giærrige. Jacob.
7) Sidney. Dumont.
8) Den Sandsesløse. Carlin.
9) De forlibte Galenskaber. Crispin.
10) Det arabiske Pulver. Joden.

1774.

11) Det tvungne Giftermaal. Pancratius.
12) Den prøvede Troeskab. Halfdan.
13) Det gavmilde Testamente. Crispin.
14) Dobleren. Hukkenborg.
15) Crispin Fader. Crispin.
16) Coquetten. Pasqvin.
17) Scapins Skalkestykker. Scapin.

18) Den pandtsatte Bondedreng. Postkarl og Musikant.
19) Hver Mands Ven. Steffen.
20) Geert Westphaler. Geert.
21) Den listige Enke. Harleqvin.
22) Plutus. Skolemester. Cavailleren. Palæstrio.
23) List over List. Johan.
24) Det lykkelige Skibbrud. Henrik.
25) Troe ingen for vel. Conrad.
26) Den forlorne Søn. Giækkenstolt.
27) Don Ranudo. Gusmann.
28) De tvende Giærrige. Knapskiær.
29) Den ny Fruentimmer-Skole. Haagen.

1775.

30) De nysgiærrige Fruentimmer. Cristoffer.
31) Eugenie. Drink.
32) Ulysses v. Ithaca. Joden.
33) Kierlighedsbrevene. Frontin.
34) Den Aabenmundede. Lorentz.
35) Henrik og Pernille. Henrik.
36) Kierligheds Paafund. Frontin.
37) Den kierlige Forbittrelse. Henrik.
38) Adelige Borger. Dandsemesteren.
39) Deserteuren. Holtzhammer.
40) Forøderen. Pasqvin.

41) Emilie Galotti. Conti.
42) Dobleren. Baronen.

1776.

43) Amphitrion. Mercurius.
44) Den taknemmelige Søn. Hværveren.
45) Væddemaalet. Lafleur.
46) Velsor i Hytten. Jochum.
47) Don Juan. Gusmann og Bonde.
48) Lykken bedre end Forstanden. Oldfux.
49) Pagen. Directeuren.
50) Turcaret. Marquien.
51) Den stolte Skiønne. Dorante.
52) Barselstuen. Oldfux.
53) Det uventede Møde. Calenderen.
54) Søehavnen. Brigantin.

1777.

55) Mændenes Skole. Sganarel.
56) Barberen i Sevilla. Figaro.
57) Den straffede Giæk. Greven.
58) Den Blinde Klarseende. Moscus.
59) Lotte og Johan. Peder Rødskiæg.
60) Menechmi. Menechmus.

1778.

61) Huset i Oprør. Actenfresser.
62) Noctambulus. Baronen.
63) Den knurvurne Doctor. L'Olive.
64) Den butte Elsker. Carl Morincer.
65) Den uformodentlige Hiemkomst. Greven.
66) Den politiske Kandestøber. Geert.
67) Forlibte Autor og Tiener. Frontin.
68) Lucile. Dorval Fader.
69) De aftakkede Officerer. Pinkus.
70) Uformodentlige Forhindringer. Crispin.
71) Crispin Rival. Crispin.
72) Grovsmeden. Johan.
73) De snurrige Fettere. Meerskum.
74) De nysgjærrige Mandfolk. Henrik.
75) Rasmus Montanus. Corporalen.

1779.

76) Det unge Menneske paa Prøve. Pasquin.
77) Balders Død. Loke.
78) Minna Barnhelm. Ricaut.
79) Bedragne Formynder. Merlin.
80) Epilog til Kierlighed uden Strømper. Mercurius.
81) Celinde. Henrik.
82) Melampe. Oldfux. Gusman.

83) Den indbildte Syge. Thomas Diaforius.
84) Uden Hoved og Hale. Henrik.
85) Hexeri og blind Allarm. Henrik. Jean.
86) Jean de France. Jean.
87) Den unge Indianer. Mowbray.
88) Uheldige Liighed. William.
89) Ulysses v. Ithaca. Marcolfus.

1780.

90) Vildmanden. St. Yves.
91) Fiskerne. Thomas.
92) Huusfaderen og Stedmoderen. Donat.
93) De 3 Forpagtere. Søren.
94) Den Vægelsindede. Christopher.
95) Henrik, som tiener 2 Herrer. Opvarter.
96) Jacob v. Tyboe. Tyboe.
97) Bødkeren. Morten.
98) Den kierlige Kone. Haagen.
99) Velbaarne Frue. Jokel.
100) Kildereisen. Henrik.

1781.

101) Den Nysgiærrige. Louis.
102) Forlibte Haandværksfolk. Bendt.
103) Jeppe paa Bierget. Erik.

104) Kiøbmanden i Smyrna. Kaleb.
105) Alt for nysgiærrige Beiler. Crispin.
106) Subordinationen. Waltron.
107) Den skiønne Arsene. Claus.
108) Den fornuftige Daare. Spleen.
109) Friskytterne. Peer.
110) Kierlighed paa Prøve. Henrik.
111) Kun 6 Retter. Hofraaden.

1782.

112) Det standsede Bryllup. Frontin.
113) Landsbypigen. Orgon.
114) Clementine og Desormes. Georg.
115) Skovhuggeren. Birkedommeren.

1783.

116) Søeofficererne. King.
117) Hværverne. Rosenau.
118) Kuuren. Schrep.
119) Soldaten, som kan hexe. Soldaten.
120) Julie. Greven.
121) Væddeløbet. Volney.
122) Den værdige Fader. Werman.
123) Den Tienstfærdige. Dervieux.

1784.

124) Bagtalelsens=Skole. Oliver.
125) Deserteuren af sønlig Kierlighed. Punk.
126) Prolog til Ægteskabsdievlen.
127) Den butte Velgiører. Geronte.

1785.

128) Datum in blanco. Henrik.
129) Gorm den Gamle. Styrbiørn.
130) Feiltagelsen. Jeremias.
131) Juliane Lindorak. Dombraun.

1786.

132) Den nye Prøve. Frontin.
133) Det unge Menneske efter Moden. Boble.
134) Figaros Giftermaal. Figaro.
135) Raptussen. Heckingborn.

1787.

136) Den virkelige Vise. Vanderk Fader.
137) De aftakkede Officerer. Reichenthàl.
138) Bogstavelige Udtydning. Robinson.
139) Mediceerne. Lorentzo.

140) Fændrikken. Harwitz.
141) Man giør hvad man kan. Skuespilleren.
142) Enke- og Ligkassen. Oldfux. Matros.
143) Den 11 Juni. Henrik.
144) Quaternen. Just.

1788.

145) General Schlenzheim. Schlentzheim.
146) Jægerne. Warberger.
147) Barselstuen. Officieren.
148) Heckingborn. Heckingborn.
149) Prolog. Dansk.

1789.

150) Ringen No. 1. Klingsberg.
151) Faderen. Dorbesson.
152) Den skinsyge Kone. Russet.
153) Forbryderen af Ærgierrighed. Ahlden Fader.
154) Edikemanden. Dominique Fader.

1790.

155) Damon og Pythias. Dionys.
156) Emilie Galotti. Odoardo.
157) Athalia. Mathan.

158) Fætteren i Lissabon. Sivers.
159) Frode og Fingal. Thorkil.

1791.

160) Den naturlige Søn. Ruefull.
161) Erast. Orgon.
162) Bagtalelsens Skole. Sir Peter.
163) Hver Mands Ven. Philander.
164) Skuespiller-Skolen. Sarten.
165) Taknemmelighed og Utaknemmelighed. Obersten.
166) Negeren. Volmar.
167) Aabenbare Krig. Baronen.

1792.

168) De Vonner og Vanner. v. Haan.
169) Ringen No. 2. Klingsberg.
170) Myndlingerne. Drave.
171) Det gode Ægteskab. Candide.
172) Indianerne i England. Kaberdar.
173) Bortførelsen. Rosendal.

1793.

174) Menneskehad og Anger. Horst.
175) Aabne Brevverling. Goldbach.
176) Virtuosen. v. Borgen.

1794.

177) Vejen til Ødelæggelse. Dornton.
178) Pigen af Marienborg. Gluck.
179) Høstdagen. Wanner.

1795.

180) Ægteskabs-Skolen. Wilhelm.
181) Eugenie. Hartley.
182) Den godmodige Familie. Den Ubekiendte.
183) De 4 Formyndere. Philip Modelove.
184) Naturlige Søn. O'flaherty.
185) De to Venner. Melac Fader.
186) Gamle og nye Sæder. Herredsfogeden.

1796.

187) Dormon og Wilhelmine. Felsenhart.
188) Dyveke. Pater Johan.
189) Armod og Høimodighed. Henrik Plum.
190) Reisen til Byen. Traut.
191) Ægtefolkene fra Landet. Ahrensberg.
192) Søeofficererne. Wallsingham.
193) Skarpe Kniv. Fruhberg.
194) Det 20de Aars Ægteskab. Belval.

195) Advocaterne. Klarenbach.
196) Lykkelige Familie. Reinhard.

1797.

197) Niels Ebbesen. Ebbesen.
198) Galey-Slaven. Olban.
199) Lykkens Hiul. Tempest.
200) Snedige Brevverling. Fougere.
201) Embeds=Iver. Dalner Fader.
202) Manden paa 40 Aar. Wiesen.
203) Fusentasterne. Klingstrup.
204) Navnsygen. Fiogenhielm.
205) Fætteren i Lissabon. Albert.

1798.

206) Pebersvendene. Dalstrøm.
207) Victorine. Obersten.
208) Falsk Undseelse. Heldmann.

1799.

209) Udstyret. Darner.

1800.

210) Optimisten. Rosendahl.
211) Fredsmægleren. Mondor.
212) Landsbye=Theatret. Mist.

1801.

213) Corsicanerne. Waker.
214) Sølvbrylluppet. Dalmer.

1802.

215) Johanna Montfaucon. Eremitten.
216) Prolog af Sander 2 April 1802.
217) Kunstdommeren. Fintac.
218) Syv tusinde Rigsdaler. Telberg Fader.
219) Den Døvstumme. D. l' Epè.
220) Onkel=Rollen. Blainville.
221) Besøget. Arlstein.
222) Politiske Kandestøber. Herman v. Bremen.

1803.

223) Rosenkiederne. Lundbye.

1804.

224) Hiertets Forvildelse. Warberger.
225) Dannequinderne. Thorvald.

1805.

226) Den umulige Duel. Puff.
227) Gamle Skuespiller. Floridor.
228) Erindringen. Wardam.
229) Hussitterne. Første Raadsherre.

1806.

230) Elisa Werner. Werner.
231) Krigsretten. Edmond.

1807.

232) Bonden som Dommer. Crespo.
233) Tvekampen. Don Sebastian.

1808.

234) Palnatoke. Palnatoke.

Om Hr. Instructeur Schwartz især i hans tidligere Dage.

Fragment af et af den afdøde Oberauditeur P. Rosenstand Goiske efterladt utrykt Skrift under Titel:

Critiske Efterretninger om den kongelige danske Skuepladses Tilstand og Forandringer baade i Henseende til Tilstanden selv og Smagen i Publicum siden den dramatiske Journals Slutning tilligemed en særdeles Bedømmelse om Skuespillerne og Dandserne af begge Kiøn, som en Indledning til et nyt Skrift, hvilket under Navn af den theatralske Tilskuer udgives til næste Theateraar af Forfatteren af ovenmældte Journal 1778

Med Forerindring, Noter og Tillæg af K. N.

Udgiverens Forerindring.

Saameget end de tvende foregaaende Stykker (som Rummet hindrede at meddele i forrige Hæfte, hvortil de vare bestemte) synes at indbyde til at give et Slags Oversyn af, hvad vor Skueplads har tabt i, ikke mere at tælle en Schwartz blandt sine Skuespillere, og saa megen Ære Undertegnede giør sig af at

vedgaae sin ofte yttrede Mening om denne Kunstner, at han nemlig i alvorlige og rørende Roller var i hans Dine paa vor Scene Sandhedens Ypperstepræst, den, der efter vor uerstattelige Roses Død, skiøndt mere vandrende i vor fælles Ven Schrøders end Roses Fied, blandt vore Skuespillere kom ham nærmest i at tale til Hiertet og af Hiertet, var der dog for mange og mangehande Betænkeligheder, der hindrede Undertegnede, i sit nærværende Forhold saavel til Skuepladsen i Almindelighed, som til denne sin mangeaarige inderlig elskede og ærede Ven i Særdeleshed, at fremstaae med en saadan critisk Vurdering af hans ualmindelige Fortienester og Fortrin, saameget mere, som just det Fag, de Roller, hvori han meest elskede og beundrede ham, vare de, han spilte i sine senere Aar, fra hvilke Undertegnede, som man veed, kun har faa Erindringer, og aldeles ingen Optegnelser at veiledes ved. Ikke uvelkomment troede han derimod det vilde være Scenens nærværende Yndere, af et utrykt Skrift fra den kraftfulde og af vor Skueplads som Kunstdommer og Bestyrer høifortiente P. Rosenstand Goiske, at erfare, hvorledes man for noget mere end 30 Aar siden dømte om denne Skuespiller.

Skriftet selv, hvoraf Titelen ovenfor findes, er en tyk Qvart paa mere end 80 Ark — rigtig nok vidtløftig skrevne — med en egenhændig Forerindring da-

keret den 19 Maji 1782, tilegnet H. Exc. Statssecretair Guldberg, af hvis efterladte Papirer min ved saa mange Venskabsprøver udmærkede Ven Hr. Prof. F. Hogh Guldberg har været saa god at skiænke mig den, som et vigtigt og uvurdeerligt Bidrag til at udfylde en Rift i vort Theaters Historie, der ellers Dag fra Dag blev mindre Udsigt til at faae afhiulpet. At det i nærværende Tidspunkt ikke er at tænke paa, at faae dette Skrift udgivet, behoves neppe at siges; fra Tid til Tid vil her i dette Qvartalskrift blive leveret Fragmenter deraf, og skal jeg efter Evne sørge for, at dette vigtige Document i vor Theaterhistorie, hvoraf der uden Tvivl nok foruden min, kun gives een eneste, men ufuldstændig, Afskrift, ikke skal gaae under. At i øvrigt Forfatterens Domme ikke overalt i Henseende til de Skuespillere og Skuespil, vi begge have seet, stemmede med mine; at maaskee det lessingske Sagn: at ikke enhver, der føler eet Stykkes Skiønheder, eem Acteurs rigtige Spil, derfor og kan vurdere alle Andres, i samme Forhold, som Stykker og Roller mere eller mindre afveeg fra de holbergske, hvis Beundrer og Skiønner han fornemmelig var, lod sig, især i hine Aar, anvende paa ham, vil jeg ikke fragaae; men at vel neppe noget ønskeligere kunde tænkes for vor Skueplads, end at en Mand med P. Rosenstand Goiskes Kundskaber, Retsindighed og Frimo=

dighed vilde fremstaae i dette Dieblik, for at tage saa- vel Tilstanden paa Skuepladsen, som Smagen i Publicum for de sidste ti eller femten Aar i alvorlig Betragtning, da han sikkerlig vilde faae Anledning at vise begge et Skilderi, de vilde endnu noget mere end undres over, er min inderste og fasteste Overtyd- ning.

K. L. Rahbek.

"Jeg tvivler paa — saaledes hedder det da om Hr. Schwartz, hvor han først omtales i Optegnelsen af vore tragiske Skuespillere — "at Hr. Schwartz giør nogen Fordring paa Tragedien, fordi han har spillet Lokes Rolle i Balders Død.

Denne Skuespiller har vel af Naturen meget tragisk, eller maaskee rettere melancholsk i sit Ansigt, og af Kunsten meget Studium i sin Gesticulation; men hans Stemme, saameget den og har forbedret sig, siden han begyndte at spille, er af Naturen, naar han vil tvinge Stemmen over hans naturlige Middeltone, saa dump, tyk, stødende og uforstaaelig, at jeg ikke vil raade ham at øve sig paa denne Bane, da han i saamange andre Roller spiller for godt til, at spille maadelig i Tragedier. Uagtet Lokes Rolle just ikke er

nogen rigtig tragisk Rolle, og, foruden den er idealsk og uden for Naturen, ikke indeholder nogen særdeles Varietet i Affecterne, har jeg dog ikke vildet forbigaae at tale om den, for ikke at forbigaae Noget *)."

---

*) Udgiveren har saa meget hellere afskrevet Ovenstaaende, hvorlidet han end i det Hele kan være enig, saavel med Dommen i Almindelighed, som især hvad der siges om Lokes Rolle (der for ham synes i Hænderne paa en Rosing at kunne blive et Mesterværk af Kunst og Kraft, der vilde været det tredie Blad til hans saa beundrede Marinelli og Grev Geert, hvorved Trekloveret blev fuldstændigt) da intet i hans Tanker kan være mere opmuntrende for den unge Skuespiller, til at tragte efter Perfectibilitet, end det, som her siges om en Schvarts's Stemme i hans tidligere Dage, denne Stemme, om hvilken jeg, da den vel endnu maa svæve enhver Scenens Ynder i kiært Minde, vil nøies med at afskrive en af hans første yngre Kunstbrødres Vidnesbyrd: "Da jeg — sagde denne til mig, skulde giøre Prøve for Directionen som Anton i Jægerne — jeg drømte ikke om, at Hr. Schvarts havde umaget sig op for det, og da han nu traadde ind og sagde: "Anton! her endnu! plager dig . . ." jeg blev som forstenet; jeg havde ingen Forestilling om, at en Menneskestemme kunde have den Kraft?" Og lad mig nu blot lægge til, at denne Kraft var Sandhedens, at den kom — vel tildeels af Mandens mangeaarige Flid og Øvelse, men og tillige af hans Inderste, ikke blot fra hans Hoved, men af hans Hierte, og jeg har sagt Alt

"Hr. Schwartz — hedder det nu fremdeles længere henne i Skriftet, hvor der tales om Comediens

---

Det behøver i øvrigt neppe, at erindres, at den Tragedie, hvorom her taltes, og som man den Tid ene, om ikke kiændte, dog erkiændte, var den saa kaldte heroiske efter fransk Mønster, og at den i Indledningen om ham afsagte Kiændelse ingenlunde maa ansees som en Prophetie, som hans Mesterroller i det borgerlige Sørgespil og Drama — en Odoardo, en Hartlei, en d'Orbesson, hvori han hævdede sin Rang endog for den, der havde Rose og Schrøder og Vanhove at maale ham med — ikke at tale om hans mange fortreffelige hidhørende islandske Roller, have giendrevet. Neppe var, og neppe kunde heller hin franske Tragedie været hans Fag, naar han i øvrigt især i de sidstnævnte Roller skulde være, hvad han var. At imidlertid hans tragiske Konstværd ikke indskrænkedes til det borgerlige Sørgespil, tør vel foruden hans Niels Ebbesen og hans Pater Johan, om hvis Værd der vel ingensinde har været to Meninger, ogsaa hans sidste nye Rolle Palnatoke, bevise. Vel er det mig ikke ubekiendt, at en mindre fordelagtig Mening, som ogsaa i et offentlig Blad fandt et Organ, ikke syntes utilbøielig til at udgive sig for Almeenstemmen i denne Anledning; men desnarere troer Undertegnede her at burde vedgaae sin lydelige Dissens, med Tillæg: at, hvorvel han ikke i Et og Alt var enig med Kunstneren, der efter hans Tanker, søgte at give Rollen med mere Ungdommelighed og Raskhed, end den maaskee fordrede, og end hans Alder og Kræfter — især i det Dieblik — tillod, havde dog det hele schvartziske Simpelhed

Tilstand — har kun spilt en eneste Gang Elsker for Alvor, nemlig den butte Elsker, i hvilken hans Stemme blev ganske tyk, buldrende, og uforstaaelig, hvorved hans gode Spil forresten ganske blev spildt. Overalt maa jeg her giøre samme Anmærkning om ham i Almindelighed, som i Tragedien, nemlig, at saasnart han vil *) tvinge Stemmen over den sæd-

---

og Sandhed; og var især det Meget fortreffelige deri saaledes, at *) hvo der end faaer denne Rolle efter ham, Undertegnede altid vil troe med en fransk Digters Ord at burde tilraabe denne:

tu n'eus point ses defauts, ose avoir ses vertus

at han, om han end aldrig havde seet mere end denne ene Rolle af denne Kunstner, alt deri vilde have erkiændt den Skuespiller, der i ædle og hiertelige Roller vanskelig vil erstattes. K. R.

*) En vigtig Advarsel for den unge Skuespiller at lægge en Riccobonis gyldne Regel paa Hiertet, aldrig at amtuske den Stemme, Naturen har givet ham, med en borget Tone, og aldrig at tvinge den; alt, hvad der udtales med Tvang, høres med Mishag. At øve sin Stemme ved idelig Brug, giøre sig Umage for at fatte og føle, hvad man har at sige, og da sige det, som man fatter og føler det, det er en Schvarts's Kunst, Skuespillerkunsten i kort Begreb, og hvad der er uden for, er af det Onde.

K. R.

*) At dette er skrevet, før denne Rolle var nybesat end sige spilt, behøver neppe at siges. K. R.

vanlige Middeltone, bliver den dump, tyk, og uforstaaelig (i hvilket jeg bestyrkes endnu mere, naar jeg erindrer mig hans Declamation i Captain Meerskums Rolle i de snorrige Fættere)."

"Jeg haver ellers — vedbliver nu Forfatteren vist nok paa et synderligt Sted, da der tales om Elskere — seet ham spille det andet Parti i Menechmi; maaskee det er Egenkierlighed, der driver mig til at ansee den for hans Triumph, da hans Action just var saaledes, som jeg, førend jeg saae ham spille i denne Rolle, hos mig selv havde udstuderet, at den burde være. Jeg maa ellers her ved denne Skuespillers Bedømmelse anmærke: at han er den eneste, som haver lagt sig efter, og *) erhvervet et ægte Stu-

*) Forfatteren, der i Forerindringen giør Undskyldning for sin skiødesløse Skrivemaade, har overseet, at dette Sted indeholder en Tvetydighed, hvorved det synes at stride imod, hvad han om en anden — den Tid begyndende — Skuespiller har anmærket, hvem han tillagde Studium, skiøndt det efter hans Tanker den Gang ikke var ægte. Det, der forresten især bør anmærkes ved dette Sted, er, hvad Forfatteren med saa megen Sandhed erindrer om den ypperlige Egenskab hos denne Kunstner, uden hvilken han sikkerlig aldrig var bleven den store Mand, endog Avind maa erkiende ham for, at han aldrig har troet sig ufeilbar, en Fuld-

dium af sin Kunst, og er tillige et stort Beviis paa, hvad man med dette kan bøde paa Talenter; thi med dette haver han forbedret sin Stemme, som i Begyndelsen, han kom til Skuepladsen, var ikke nær saa tydelig eller klar, som den siden er blevet, og overalt erhvervet sig Credit hos det tænkende Publicum. Dermed vil jeg dog langt fra ikke have sagt, at denne Skuespiller aldrig forfeiler enten i at udstudere Rollens Caracter, eller at udføre den, men dette skeer baade sielden, og naar han mærker, at den Caracter, som han engang har spillet en Rolle i, ikke lykkes, forandrer han den, og vælger en anden, som er rettere."

"Siden jeg nu taler om denne Skuespiller, vil jeg lade indflyde den almindelige Dom om ham her, for at spare den siden. Han har af Naturen Genie til Theatret, og af Kunsten Studium, som kommer ham til Hielp baade i Actionen selv, og Theaterspillet; men hans Hovedroller ere især de, som ere i den

---

kommenhed, der sandelig ikke er den ringeste, han har efterladt sin ædle Kunstdatter, af hvilken han i sit Farvel med saa megen Føje erklærer sig stolt, i Arv, og der i øvrigt ved alle Jordens Skuepladse er ligesaa sielden, som ønskelig.

K. R.

saakaldede Demicaracteer; thi han haver, som før er bemærket, ingen Stemme for det tragiske og pathetiske, og han haver for fornemt og melancholsk et Ansigt til fuldkommen naturlig nok at spille alle de Roller, som ere af det Slags ægte comiske, der skal opvække Latter, uden at Skuespilleren siger eet eneste Ord, eller forresten giør den mindste Forandring med sit Ansigt; ligeledes er det med hans Figur, der er meget smuk og regelmæssig, og haver slet intet burlesk hos sig."

"For at forstaae dette tydeligere, vil man tillade mig en liden Udsvævning: det gaaer med den comiske Skuespiller, som med den comiske Rolle selv, den er enten i Plautus, Holbergs, og Molieres Smag, i hvilke Forfatteres Stykker Rollerne i Almindelighed opvække Latter hos Tilskueren og Læseren, uden at disse spore Forfatteren, eller hans Begiærlighed ved Jagen efter Vittighed at faae Tilskuerne til at lee, eller og som Regnards *) f. Ex., hvor man baade tyde-

*) Lykkelige Tidsalder, da man til Exempel paa dette Slags comiske endnu maatte nævne Regnard, da Skuepladsen ikke var beklikket med Hippeldandser og Flipser, og saamange andre Carricaturer og Fielebodsbouffonnader baade med og uden Sang, endog i Stykker, hvor Wessels bekiændte store Regel i Opera:

lig sporer Forfatteren og hans Hensigt, med vittige Vendinger og Indfald, som han lægger sine Personer i Munden, at opnaae Comediens Hensigt, Latter."

"Den som med et philosophisk Øie har betragtet de anførte comiske Digtere, vil let have giort denne Anmærkning af sig selv. Mutatis mutandis giælder det samme om Skuespillerne."

"Londemann, den store Londemann, maaskee den største i sit Slags, noget Theater i Europa har eiet, var et talende Beviis paa denne Anmærknings Rigtighed, thi han behøvede allene at komme ind paa Skuepladsen, for at faae Tilskuere af alle Stænder til at lee, og jo alvorligere han vilde see ud, desto mere Latter opvakte *) han. Men derimod vil jeg

---

Jo galere, jo bedre! paa ingen Maade vilde lade sig skyde til Hiemmel.

K. R.

*) For dem, der torde finde dette overdrevet og usandt, og der intet comisk erkiænde, hvor ikke Skuespilleren giør sig til Nar, vilde det formodenlig være forgiæves at henvise til de af vore Skuespillere, over hvem samme ægte comiske Aand endnu umiskiændelig hviler; snarere ville de maaskee tilgive, at jeg til Beviis nævner dem den franske Skuespiller Duclos, der

dog langt fra ikke have sagt, at han ikke spilte det sidstnævnte comiske med Lykke og Sandhed, da jeg, om jeg vilde nægte dette, maatte være uværdig at sætte Pen til Papiir om saa stor en Mand."

"Af dette, jeg haver anført, bestyrkes man end mere i den Sannhed, som jeg for haver sagt om Hr. S., hvilken fortiente Acteur, hans Studium og øvrige Fortrin uagtet, jeg dog ikke saa gierne seer i Holbergs Tienerrolle, som Hr. Kemp, hvilket jeg siden, naar jeg kommer til disse Roller, yderligere skal bevise. Endnu en almindelig Anmærkning om Hr. S., som jeg ligeledes sætter herhen, for at spare

---

i ikke ringe Grad besad selvsamme Fortrin, men der rigtig nok — maaskee ogsaa just derfor — hos Fiæleboderne Publicum giorde langt mindre Lykke end f. Ex. Sieur Fourés i hans ækle Fætter Jochum, eller Sieur Bultos i hans væmmelige Døve; som det overalt er en sørgelig Sandhed, at jo mere hiint saakaldte comiske — som et af vore nyeste Ugeblade meget rigtig betitler det — faaer Indpas paa Skuepladsen, og Yndest hos Mængden, jo mere qvæles det sande, tørre og ægte comiske derved, da Mængden, forvant ved hine Overdrivelser, sløves for Alt, hvad der er naturligt og sandt; og have især vore saakaldte comiske Syngestykker fra denne Side giort vor Skueplads ubodelig Skade.

den siden, og som al den Høiagtelse, jeg haver for hans Fortienester af Skuespillerkunsten, ikke kan hindre mig fra at giøre, er denne nemlig, at han saa ofte tager sig den Frihed at forandre, eller at tage fra, eller lægge til hans Rolle. Jeg vil ikke tale om, at han ofte derved svækker Forfatteren, hvorpaa det Tillæg, han for et Par Aar siden lagde til Holzhammers Replike i tredie Acts 8 Scene, hvor Soldaterne komme at afhente Alarik, kan tiene til Exempel; men blot erindre den Hovedregel for en Acteur, at det er kuns hans Pligt at give Autor saaledes, som *) han er, og lade ham staae til Ansvar selv for sin Dialog."

---

*) Skulde, hvad der siges om Tilsætninger i Dialogen, ikke ogsaa med Føie kunde anvendes paa saadanne saakaldte Theaterspil og Spillemaader, hvorved Forfatter, og Dialog, og Caracter, og Situation og Alt ganske fordunkles af indflikkede Gøglerier, der ikke siælden paa det fuldkomneste stride mod Scenens Hensigt og Virkning? Jeg vil til Exempel herpaa, for ikke at saare nogen Levende, blot minde om alle de — vist nok med megen Lethed og Tække udførte Pudseermagerier — Saaby som Florimon i afbrudte Reise tillod sig i den Scene, hvor det just gaaer ud paa at giække Sophies romantiske Moder med paatagen Ædelmodighed, og som altsaa aldrig kan gives med Alvorlighed nok.

K. R.

"Forgiæves vil han undskylde sig med Authoritet af en Londemann, da man i Betragtning af denne store Mands øvrige Fortienester, saae igiennem Fingre med Adskilligt. Et eneste Tilfælde er der, hvor Kiænderen kan give en Skuespiller Tilladelse, for ikke at sige, Forladelse for denne Frihed, dette nemlig, naar Forfatterens Dialog er ganske upassende paa de Tider, i hvilke et Stykke opføres, f. Ex. i Molieres Giærrige, og Regnards Dobler, og Holbergs Jean de France, hvor der tales om Petit maitres Klædedragt, da det maaskee endog her var nødvendigt at giøre Forandring, dog troer jeg, at denne Forandring blev snarere Directionens Sag end Skuespillerens."

"Jeg haver seet Hr. Schvarz — vedbliver Forfatteren, hvor han taler om de comiske gamle — eengang spille Sganarels Rolle i Molieres Mændenes Skole. Denne Skuespillers robuste Figur, og marqverte Ansigt, kom hans fortreflige Spil meget til Nytte, og jeg seer med Tiden i ham, om ikke just en anden Clementin, saa dog den anden *) Clementin.

---

*) Denne Vending, der med andre Ord skal sige, at, om Hr. Schvartz ikke blev Clementins Ligemand, vilde han dog blive hans nærmeste Eftermand, tilstaaer Undertegnede, saa varm og sand en Høiagter af Hr.

Jeg bestyrkes saameget mere i dette mit Haab, , som jeg synes, at hans Action i de to Giærrige i mine Tanker fuldkommen understøtter det."

"Hr. Schvarz — hedder det end videre, hvor der tales om den holbergske Tienerrolle — spiller saavel denne (hvori, som før er anmærket og beviist, han ikke haver, eller kan have sin Styrke), som og alle de andre comiske Tienerroller. At denne Skuespiller spil-

---

Schvartz han end er, efter sine Reminiscentser fra den Tid ikke at kunne underskrive. Vel tør jeg ikke beraabe mig paa, hvad jeg selv af Clementin har seet, ikke desmindre troer jeg fra en overmaade paalidelig Kilde at kiænde hans Spil saa nøie, at jeg tør sige, det var den af alle vore comiske Skuespillere, hos hvem Kunsten allermeest havde forvandlet sig til Natur, ved hvis Fremstillinger man meer end hos nogen anden aldeles glemte Skuespilleren over Rollen. At dette ved Hr. Schvartz's comiske gamle Mænds Roller fra den Periode (hans senere f. Ex. Herman von Bremen har jeg ikke seet) var Tilfældet, vil han vel neppe selv paastaae, saameget mere, som de fleste af disse, Bødkeren, Grovsmedden, Skomager Brandt, Orgon i Landsbypigen taldt i en Classe Stykker, hvor den meest modsatte Maneer havde en Slags Hævd, som Hr. Schvartz vel ikke ganske kan frikiændes for, ved sit Exempel snarere at have styrket end svækket.

K. R.

ler Alt, hvad der nærmer sig til det finere, eller attiske comiske (om man vil tilstæde mig dette Udtryk) med en ypperlig Lykke, behøver jeg blot at sige for at bevise, i hvilken Art af Roller hans Studium, som han har forud for sine Medskuespillere, kommer ham fortreffelig til Hielp; man erindre sig hans Spil i Barberen af Sevilla, for at blive overbeviist om denne Doms Rigtighed. Hans Action i Pasqvins Rolle i Forøderens sidste Scene, er et Beviis paa, at han spiller den rørende Tienerrolle med Sandhed. Jeg igientager den Anmærkning, jeg haver giort om ham fra Førstningen af, at han kun i disse er i sine Favoritroller; thi i alle de lavere comiske har han sin smukke Skabning og sit fornemme Ansigt mod sig."

"Hvad Hr. Schvarz betræffer — hedder det endelig, hvor det kommer til Syngespillet (hvoraf Forfatteren udleder og forudsiger vor Skueplads og Publicums Fordærv) da kan jeg ikke nægte, at saalænge Sangen skal være Hovedsagen ved en Skuespiller i et Syngespil, bliver denne juſt ikke her sat i sit rette Fag."

Til denne, en upartisk og indsigtsfuld Dommers Skildring af, hvad denne for os meget for tidlig til Hvile gangne Kunstner for mere end 30 Aar siden var, være det nu Undertegnede tilladt af senere Bedømmel-

ser og Anmældelser at tilføie, hvad der dømtes om ham paa hans Banes Midte, efter at han var gaaet over til det Fag, hvortil han endog, medens han i et langt andet Fag spillede med udmærket Lykke, af Kiændere ansaaes for at være egenlig bestemt af Naturen, og hvori han lettelig torde blive hver Kunstens Kiænder og Ven ligesaa uerstattelig som uforglemmelig.

"Lystspillet — sagde i Aaret 1791 alt Godts og alle Godes nidkiære Ven og Talsmand, Ædlingen Pram, da han ved at begynde sin Theaterartikel vilde tage vor Skueplads i Forsvar mod de alt for haarde Domme, der efter hans Tykke fældtes derover — have vi. Hvilken anden Skuespiller vil finde sig fornærmet ved at see Hr. Instructeur Schwarts deri nævnet først, og med udmærket Priis? Jeg anmærker her, at hvad her siges om ham, Hr. Rosing *), eller hvem anden det er, ikke er hensat for at siges dem, ei heller for at underrette det nærværende Publikum om, hvad de ere; men at de, der giennemblade Minervas Hæfter langt hen i kommende Tider, kunne see, hvad eenstemmigen den oplyste Deel af deres Samtidige,

*) Hvem Forfatteren kort før i Sørgespillet med lige Roes havde omtalt.

som saae dem paa Skuepladsen, saae, og kiændte i dem. Og disse vide da, at den danske Skueplads eier i Hr. Schvarts den sande Kunstner, der med ægte Kunstnerflid opdyrkede sit Talent til virkelig morende Storhed, fortiente derved at sættes til at være Mønster for gode Skuespillere, og de Tilvoxendes Leder og Danner, med samme Egenskaber i sit, som Hr. Rosing i hans Fag, dyb Indsigt i sin Kunst, sandeste Smag, Skarpsindighed, Sandhed, Simpelhed, og Flid, alt i hæderligste Grad. Hans Hovedroller ere især de aldrende borgerlige Mænds, maaskee i Besynderlighed de lunefuldes, dog saa at han i hver Rolle han paatager sig, er høit over al Middelmaadighed, og al (?) Daddel."

At her ved Lystspillet forstaaes Alt, hvad ikke kan henregnes til Heltesorgespillet, eller Syngespillet, vise noksom de følgende Bedømmelser, hvor de Roller der især med fortient Roes omtales, ere Odoardos i Emilie Galotti, Warbergers i Jægerne, og d'Orbessons i Huusfaderen, om hvilken Bedømmeren, som ellers ikke er Stykkets eller Rollens synderlige Ven, udlader sig saaledes: "Faderens Rolle, given af Hr. S., faaer desuden ved Maaden, den gives paa, en Sandhed og en Interesse, der giør, at det Gode, den indeholder, føles dybt, og dens Usandsynligheder eller Svagheder blive ubemærkede eller tilgives. De skiøn=

nende Tilskuere jeg har hørt, ere enige om, at denne Rolle er en af dem, hvori Hr. S. som ædel Olding, fremfor nogensteds udmærker sig, og at det ikke let er muligt at give den bedre *)."

Temmelig overeensstemmende med denne Anmældelse, er den, hvormed den i Maanedsskriftet Nordia 1795 indrykkede Caracteristik af vor Skueplads begynder: "Man tor vel, uden at træde nogen for nær, kalde Hr. S. vor første dramatiske Kunstner, især, naar man betænker i hvor mange og tildeels heterogene Fag, han spiller. Fra de meest comiske, til de meest tragiske Roller, fra den unge Mands indtil Oldingens Person, giver han ingen slet, neppe een maadeligt, saare mange godt, og nogle ganske fortreffeligt. Hans Stemme har megen Klarhed, og Boielighed nok for de Roller, han paatager sig. Sandhed og Simpelhed ere almindeligviis hans Spils

*) Maaskee vil det ikke være Kunstelskeren uvelkomment hermed at jævnføre Undertegnedes Tanker om denne Rolle i samme Maanedsskrift, April 1799, hvor han efter at have vedgaaet, at siden Roses Død intet alvorligt Skuespil havde glædet ham halv saameget, nævner Hr. Schvartz og Jfr. Astrup, som dem, denne Glæde fornemmelig skyldtes.

Hovedegenskaber. Iblandt hans fortreflige og gode Roller vil jeg anføre nogle, der noksom vil overbevise Kiænderne om hans Fags Forskiællighed f. Ex. Odoardo, Figaro i Barb. af S. og Figaros Giftermaal, Grev Waltron, Klingsberg i Ringen No. 2. Dornton Fader i Veien til Ødelæggelse, Rosendal i Bortforslerne, Warberg i Jægerne, Drawe i Myndlingerne, Wanner i Høstdagen, Hofraaden i sex Retter, Maleren i værdige Fader, o. s. v. For ikke længe siden havde han lacomiske Fædre i Operetterne, dem han spillede særdeles vel *); men er nu fritagen for Syngespillene."

Aaret derpaa tilegnede Udgiveren af Thalia, Hr. P. H. Haste, Kunstneren dette sit Theaterblad med følgende Udtryk: "Dem kiære Schvarts! eller ingen bør jeg tilegne nærværende lille Bog. Der er ingen

---

*) At Undertegnede ikke ubetinget i eet og alt underskriver, hvad han udskriver, vil man af det foregaaende have seet. At imidlertid Undertegnede ved flere end een af Hr. Schvartz's Eftermænd i dette Fag, som saa ofte ved vor Skueplads har havt Leilighed at tænke paa Kiærlingen, der under Dionys den Yngres Regiering med sine Negle vilde opgrave den Ældre, som hun i hans Tid bitterlig havde sukket over, skylder han Sandheden at tilstaae.

K. R.

ved Skuepladsen, hvis Spil saameget har bestyrket min Følelse for Natur og Sandhed, Ingen, der har ladt mig indskue saa tydeligt i Kunstens Allerhelligste, kort! der er ingen, af hvem jeg har lært saameget i Dramaturgien, som af Dem." Og at dette ikke var nogen sædvanlig Tilegnelsescompliment, vise Anmælderens Bedømmelser af Kunstnerens mesterlige gamle Grøndal, Pater Johan (hvoraf det vel vilde være at ønske, Hr. H. vilde meddele os den Caracteristik, han siger sig at have færdig til Reenskrivning) Major Plum, Traut, og von Ahrensberg, hvor han allevegne overmaade rigtig caracteriserer denne Mesters udmærkende Fortrin, i den Natur, den Inderlighed, den usvulstige Følelse, man er vant til at elske hos denne siældne — o ja! i saa Henseende kun mere end alt for siældne — Kunstner.

Endnu eet Vidne tillade man mig her, skiøndt ustridig til Overflod, at lade afhøre, den smagfulde ubenævnte Bedømmer, der i Minerva 1796 — 98 førte den dramaturgiske Pen, Undertegnede havde maattet lægge; og vil han hertil vælge dennes Caracteristik af Knnstnerens Niels Ebbesen: "Skiøn og stor — hedder det i Minerva for Jan. 1797 — som denne Caracteer udgik fra Digterens Aand og Hierte fremstilles den for Tilskuerne af denne fortreflige Kunst-

ner. I de huuslige Dyders Ly spire og trives de borgerlige, spirer og trives hver ædel Folelse, modnes hver siælden udmærket Daad. Niels Ebbesen Fædrelandets Befrier er Mand og Fader. Det er denne lykkelige Forening mellem Heltens glimrende, og det fredelige Livs stille ubemærkede Dyder, der runder Caracteren, gior den saa mesterlig, og dertil saa interessant og virksom. Efter denne Synspunkt gav Hr. Schvarts Rollen. Alle Niels Ebbesens store Egenskaber, hans varme inderlige Kiærlighed for Hustru og Datter, hans fri usminkede Gudsfrygt, hans Trofasthed mod Venner, hans Ædelmodighed mod Fiender, hans jævne Ærlighed mod Alle, hans Menneskelighed, hans uforfærdede Diærvhed, hans brændende Fædrelandskiærlighed prægede sig med den meest energiske Sandhed i hans Spil. Det tredobbelte enthusiastiske Bifald, som første Aften lod fra de henrevne Tilskueres Læber ved Slutningen af hans første Scene med Geert, kan Hr. Schvarts sikkert dele med Forfatteren." Ustridig har denne varme Roes, som maaskee endnu først faaer sin fulde Hoining i det følgende, hvor han nævner en Schvarts, tillegemed den som Grev Geert saa eenstemmig beundrede Rosing, og hans som den ædle Jutta sikkerlig ikke mindre ypperlige Kone, som de tre bedste i dette Sorgespil — hos den bedømte Kunstner ikke tabt i sit Værd, ved det Bedømmeren i en følgende Anmældelse deraf ikke

tog i Betænkning at tilføie det Ønske: at de Træk af Ridderdagenes ædle Enfoldighed og Naivetet, som baade den gamle Kiæmpevises og dette Sorgespils Digter ligesaa skiønt som caracteristisk har tildeelt deres Helt, ikke formeget maatte undgaae den værdige Kunstners Opmærksomhed." Saaledes ønskede, saaledes fortiente en Schvarts at bedømmes; slig en Kunstner — som Lessing saa rigtig har anmærket, og som jeg af ingen dansk Kunstner har fundet stadfæstet i den Grad, som af Hr. S. — troer ikke engang, at vi indsee og føle hans Fuldkommenhed, om vi end aldrig giøre saameget Skraal deraf, med mindre han mærker vi ogsaa have Øine og Følelse for hans Svaghed. Han lader haant om hver uindskrænket Beundring, og kildres kun ved Roes af den, han veed, der ogsaa har Hierte til at dadle ham."

Maaskee er det denne min Vens faste og grundede Overbeviisning, jeg har at takke for den Priis, han en saare lang Række af Aar igiennem har viist mig den Ære at sætte paa mine Anmærkninger, og som jeg mere end eengang har havt Føie offentlig at giøre mig til af. Inderlig vilde jeg for min egen, og gierne tør jeg sige, for Kunstens Skyld, have ønsket, at jeg de sidste 15 Aar af hans Bane, da han stedse vedblev med saa stadige og stærke Skridt ad Sandhedens Fieldsti at nærme sig mere og mere Kunstens Aller-

helligste, saaledes Skridt for Skridt kunde have vedblevet at vogte paa hans Kunstnergang, som jeg de ti foregaaende Aar er glad ved at have giort; ikke vilde jeg da tage i Betænkning nu til Slutning at skildre ham, som han var, da han i sit hæderfuldeste Løb udtraadde af Banen, og sikkert turde jeg haabe, at denne Skildring, saalidet den endog vilde fyldestgiøre den, der havde kiændt ham selv, dog vilde blevet hver Kunstens Ven et kiært, og hver dens Dyrker et lærerigt Minde. Nu være det mig tilladt at slutte dette med nogle Stropher af en Sang, der uden at give sig af med at skildre hans Værd, blot udtrykker mine sandru Følelser af hans Held. Den blev siungen til hans Sølvbryllup den 14 Nov. 1804.

Alt mange Aar gik megen Ny
Og det ei blot i Axels By
  Om Schvartz, hans Kunst og hans Talent,
  Som da er velbekiændt.

Man Danmarks Schrøder ham har kaldt,
Og Sandheds Søn, og hvo veed Alt;
  Og Island har man ønsket her
  At kiænde ret sit Værd.

Nu er det baade vist og sandt,
At mangen Gang vor Taare randt
  Naar med din sandru Varme der
  Du skildred Huuslivs Værd.

Og tit man glemte Skueplads
Og Skuespil og alt det Stads,
Og græmmed eller glædde sig,
Men! som det lysted Dig.

Min gamle Ven! men mellem os!
Er det saa stor en Kunst og Roes
Naar man kun spiller, hvad man er
Hvad er da Kunstens Værd!

Undertegnede afbryder her, da det følgende egentlig ikke angaaer ham paa Kunstnerbanen, men i det huuslige Liv. At det er der, man skal kiænde en Schvarts, for at fatte og føle tilfulde, hvad han var hisset, vover Undertegnede ikke at tilføie, at man ikke skal sige, han igien opkaager Skuespillerbrevene eller sine Forelæsninger.

K. L. Rahbek.

Arlequinos og Pierots Oprindelse.

Under kiøle Myrtekroner
Sydens muntre Ungdom sad,
Hørte Vaarens søde Toner
Bag det friske Laurbærblad.
Smaa Zefirer, vevre, glade,
Hid fra Sølverbækken kom,
Brød de farvesprængte Blade,
Boltred dem i Luften om,
Hvirvled dem tilsammen, standsed
Aldrig med den lette Gang,
Overgivne Vaargud dandsed
Medens alle Fugle sang.
Sammensat af lutter Blade,
Rød og grøn og guul og blaa
Foer hen over Markens Flade,
Bøielig fra Top til Taa.
Halv bekymret, halv fornøiet
Stod i Høst en Ungersvend,
Skiælmske Munterhed i Øiet,
Tankefuld han stirred hen.
"Flora svandt, nu Storme bruse
Hulde Glands hvor flygted Du?
Hist i Stadens dunkle Huse
Sidder Egnens Ungdom nu."

Pludselig som saa han taler,
Han et herligt Indfald faaer,
Pudsigt han sit Ansigt maler,
Skiuler sine brune Haar.
Sniger did sig, hvor hans Moder
Giemte mangen nyttig Klud,
Emsig han i Kisten roder.
"Sy, min Syster! Pynt mig ud,"
Mens det skyller ned derude
Paa den visne Sommerpragt,
Syer hun ham af lutter Klude
Flux en spraglet Dandsedragt.
"Tag Din Cithar med, Camilla!
Kom og skynd Dig hen med mig.
Hisset i den store Villa
Mængden har forsamlet sig."

Under Cithrens Klang han træder
Frem i smidig Dands=Gallop,
Paa de eftergivne Bræder
Gior han mangt et luftigt Hop.
Cithren er en Fuglestemme,
Han et let bevæget Blad.
Alle frydes; alle glemme,
At de fængsles i en Stad.
Alle glæde sig tilsammen,
Ved den muntre Tidsfordriv.

Saadan nu til Alles Gammen
Arlequino fik sit Liv.

Nordens Søn i lutter Taage
Havde nærved tabt al Sands.
Med opsvulne Øjenlaage
Gloede han paa denne Dands.
"Hvad er dette? Himmel! Himmel!
Hvad er dette for et Spil?
Hvad skal denne Farvevrimmel,
Hvad skal disse Krumspring til?
See nu hopper han, hvor luftig
Hu hu hu hu hu hu hu!
Er det sindigt og fornuftigt?
Hvis hans Been nu gik itu?
J fy skamme dig du Daare!
Hvilket Galskab! Gode Gud!
Det har rørt mig fast til Taare
Og dog leer mig Knægten ud.
Det er bedre Mad at spise
Og at gotte sig i Ro.
Jeg mig holder til de Vise.
Jeg og Viisdom vi er — To.
Ingen Ting kan tæmme Knosen,
Panden er ham alt for huul,
See nu render han med Tøsen.
Jeg fortære vil mit Suul."

Denne Aabenbaring skatter
Alt det hele velske Land;

Med en vældig Skoggerlatter
Hilse de den vise Mand.
"Kiere! det er bedst du træder
Af din kolde Taage der,
Kom du op paa vore Bræder,
Vi har dig af Hiertet kiær.
For din vide Taagekappe
Skalst du en af Vadmel faae."
Hoit med Latter alle klappe,
Da de seer ham saadan staae.
Mager i sneefarvet Kiole
Staaer han taus, og maaber stiv;
Styrter over Bænk og Stole,
O det er et Liv, et Liv!
Vigtig, kløgtig, melancholisk
Som en gammel Abekat,
Blier hans Hoved fast catholisk,
Han veed ej, hvor det er fat.
Meer fornuftig end den Anden
Er naturligviis han jo,
Og dog fnise de som Fanden,
Han veed knap, hvad han skal troe.
Men hvad Publikum den Taabe
Kalde skal, det veed man godt,
Rundt om alle Stemmer raabe:
"Pierot! Vor Pierot!"

Ohlenschlæger.

Synet
i Huldgudindernes Tempel.

Prolog i Anledning af Hendes Høihed Prindsesse Lovisa Charlotta af Danmark og Hans Durchlauchtighed Prinds Wilhelm af Hessens høie Formæling. Fremstilt paa den kongelige danske Skueplads Tirsdagen den 13de November 1810.

Personerne.

Titania, Feernes Dronning, Jfr. Astrup.

tree Feer: Mad. Frydendahl. Mad. Dahlén. Jfr. Rosing.

Texten er af Prof. og Theaterdirecteur K. L. Rahbek, R. af D., Musiken af Hr. Prof. og Capelmester Kunzen.

Titania.

(Feernes Dronning).

Ei uden Føie venter Du, Fyrstinde!
At Feers Dronning, hun, som fra Din Barndom
Har havt Dig kiær, nu til Din Hoitidsdag
Har Løfter, Ønsker, Guddomsgaver til Dig,

Dig, Datter af Sophia Frederica,
Af min, af alle mine Huldgudinders
Udkaarne Yndling, hun, som Aand og Ynde,
Vid, alle Dyder, alle Gratier,
Paa hvert et Fied af hendes skiønne Vandring
Omsvæved i en aldrig afbrudt Kiæde.

Men paa mit Vink skal svundne Dages Forhæng
Oprulles for Dit Øie, o Fyrstinde!
At Du kan skue selv, hvad i min Hoisal
Tildrog sig paa den frydefulde Dag,
Da første Gang Din hulde Moder trykte
Dig til sit kierlige, sit glade Hierte,
Da første Gang hun med en Moders Glæde
Dig rakte til sin kongelige Mage,
Til femte Fredriks eiegode Søn.
De ypperste blandt mine Huldgudinder,
De, hvem Sophia var for andre kiær,
Med festlig Jubel mødtes i min Hoisal
At bringe deres Yndlings elskte Spæde
Velmeente Gaver; hvad de bragde da,
Erfarer Du, Fyrstinde! naar Du skiænker
Det Syn, jeg viser Dig, et Øiekast.

(Paa et Vink af Titania oprulles nu et Forhæng, og trende Huldgudinder sees, hver med en Krands i Haanden, for et lidet Offerbord).

Chor.

Vi hilse med Glæde
Den yndige Spæde
Ved moderligt Bryst.
Vor Yndling Sophie
Vi hende indvie
Til Løn og til Lyst.

Den første med en Rosenkrands i Haanden, som hun lægger paa Offerbordet.

Vær skiøn, som Din Moder,
Da Dankongens Broder
Hun Liljehaand bød.
Din Skiønhed, Din Ynde
Hvert Hierte forkynde,
Af hvem Du er fød!

Den anden med en Liliekrands.

Sophia Du ligne
— Saa vil jeg Dig signe —
I Dyd og i Værd!
Hver Skiønhed, Dig pryder,
Da af Dine Dyder
Svagt Gienskin kun er.

Den tredie med en Myrthekrands.

Vor Yndling I smykke;
Jeg lonner med Lykke
Hvert Fortrin, hun har.
En Krands har jeg fundet,
Til hende den bundet
Af Kierlighed var.

Chor.

O! vær som Sophie!
Vor Yndling vi vie
Med jublende Bøn!
Din Moder til Ære
Du lykkelig være
Som god, og som skiøn!

Forhænget falder, og Titania tager atter Ordet:

For Øiet svandt det vel; men at det er
Ei Tant, ei Kogleri, ei Skyggers Blændværk,
Det, o Fyrstinde! længe er erkiændt
Af hver, som saae Dig, og som saae i Dig
Sophia Fridericas hulde Datter.
Det føler Du i Dag med syvfold Vished,
Da giennem Wilhelms fyrstelige Haand

Du imodtogst den tredie Hoitidsgave.
Hvad har Titania at lægge til?
Hvad kan Du onske, og hvad kan hun give?
Dit Værd, Din Fryd, Din Lykke Varighed!
Det har hun fra Din forste Dag tilsagt Dig,
Da hun stadfæsted Huldgudinders Onske
For Dig, og for den Prinds, som gior Din Lykke.
Og dog, end eet, det vil, det kan hun give,
Eet, som er hendes Hierte alt for kiært,
Til ei at føle, hvad det bliver Dig.
End eengang stige dette Trylleforhæng,
At det, som hun i Alles Hierter læser,
Det de, for Dig, og for Din Lykke føle,
Du selv i Lueskrift kan læse der:
Vær lykkelig, som Du er skiøn og god!
Vær lykkelig Charlotte med Din Wilhelm.

Paa et Vink af Titania oprulles Forhænget paa ny, og man seer Prindsessens og Prindsens Navne sammenslyngede over et Alter, hvorpaa i Transparent læses Titanias sidste Onske, og som bekrandses af Huldgudinderne, Genier og Amoriner.

Idunna.

Prolog fremsagt i Anledning af hendes Majestæt Dronningens og Hendes Kongelige Høihed Kronprindsessens høie Fødselsdag paa det kongelige danske Theater ved Skuespillerinden Mad. Rosing Mandagen den 29 October 1810. Af K. L. Rahbek, R. af D.

Bragis Hustru er Ydun. Hun forvarer i sin Æske de Æbler, som Guderne skulle smage paa, at de ikke skulle ældes; og blive de saaledes alle unge.

Edda 24 Fabel.

Mig Odin til sit elskte Norden sender,
Asynien Idunna, i hvis Hænder
De gyldne Frugter Nornen overgav,
Som Aser drage evig Ungdom af.
Gaa! sagde han, til Fredriks Tvillingrige,
Gaa, paa Marias Fest mit Folk at sige,
Du, som for hver af høie Asaslægt
Fem for Maria har i Varetægt.
Det førstes Navn er Tillid til Alfader;
Vel spores bedst dets Kraft i Modgangs Stund,
Men aldrig det forsager, hvo, som hun,
Trygt paa dets Guddomsvælde sig forlader.
Det andet hedder Dydens stille Ro,

Det hun i aarle Ungdom har modtaget,
Og giennem hele Livets Vandring tro
Velgiørende det hende har ledsaget.
Det tredie kaldes Ægtekierlighed,
I fulde tyve Aar det skiænktes hende,
Og fulde tyve Aar hun saaes erkiænde,
Dets Sødhed ingen jordisk lignes ved.
Det fierdes skiønne Navn er Moderlykke,
Det hun til Tegn paa høie Velbehag
Fik af Alfader paa sin Fødselsdag
I Carolina, Kiønnets andet Smykke!
Og alt som hun, sin Moder mere liig,
Med Moderglæde Moderømhed lønner,
Sig dette Æble Dag fra Dag forskiønner,
Og næsten til hint tredie nærmer sig.
Det femte Almeenkierligheden er,
Der, voxet frem i Ly af hine fire,
Sees daglig med ny Ynde sig at zire,
Skiøndt det med dem ei maaler sig i Værd.
Dog dobbelt yndig smiler det i Dag,
Fra Tvillingrigets glade Millioner
Da høie Jubelraab til Asgaard toner,
Og høres af Alfader med Behag:
"Held! Held Maria! Held vor Fredriks Mage!
"Held Carolina! Hans og Hendes Fryd!
"Beskierm, velsign, Alfader! Deres Dage,
"Til Fredriks Løn, og Dannerthronens Pryd."

Prolog

i Anledning af Hendes Majestæt Dronningens høie Fødselsdag den 28 October 1810. Fremsagt af Skuespillerinden Jfr. Olsen paa det kongelige Hoftheater den 4de November s. A. Forfattet af N. T Bruun.

O, var Du, Tvillingrigets Moder, her!
Vor Fredriks Fryd og Lyst, hans elskte Mage!
Hans Fest allene mellem Aarets Dage,
Som Din, o hulde Dronning, er os kier!

Sid længe, Nordens fromme Dannebod,
Lyksalig paa den Throne, som Du pryder!
Din største Glands Du faaer af Dine Dyder!
Dit bedste Hædersnavn er Du er god!

Din rene Siel fremstraaler af Dit Blik;
Du danner Dine Børn til Dig at ligne,
Og Dannerfolket vil erkiendtligt signe
Hver Dyd, som efter Dig i Arv de fik!

O, Held Dig! ved Dit ømhedsfulde Bryst
Er Fryd og Løn for Nordens første Borger;
Du letter ham hans Krones mange Sorger,
Og skienker Kongen Ægtemandens Lyst!

Vor Moder! o, hør tvende Rigers Bøn:
Du paa vor Kierlighed og Troskab lide!
Vi barnligt elske hende, ved hvis Side
Vor Fredrik finder Livets Bane skiøn!

For Dig og Ham vi froe i Døden gaae!
For Dig og Ham vil Nordens Sønner stride!
For Dig og Ham vil Nordens Døttre lide
Med freidigt Mod hvad end kan forestaae!

Sin Kongeslægt at være tro som Guld
Var stedse ærlig Nordboes Fryd og Hæder;
Vi dele, Dronning, hver af Dine Glæder!
Vær lykkelig som Du er vennehuld!

Et Par Ord om Skuespillerens Dannelse og Stilling.

(Af en Recension i Alg. Literat. Zeitung over Ifflands Theater-Almanak for 1807) med Tillæg.

Man maa stride saameget man vil om Skuespilkunstens Rang-Orden; saa vil dog ingen kunne nægte, at den, i sin Fuldkommenhed, er den vanskeligste af alle skiønne Kunster. Thi, da dens egentlige Væsen grunder sig paa alle Kunster, Arkitekturen ikke engang undtagen; da den sande Skuespiller altsaa, i en vis Forstand ligesaavel er dansende, som talende Kunstner, og, da han skal fremstille Objektet ved Subjektet, hans Kald til Kunsten tillige maa blive afhængigt af Legemet. Hvor meget bliver her ikke endnu tilbage fra Kunst-Genie til Kunstner? — Ikke nok, at Naturen har forundt en saadan Udvalgt af Titusende — for at tale med Hamlet — en regelmæssig Skabning, en Ansigtsdannelse fuld af Betydning og Udtryk, et sonort og boieligt Organ, forenet med en levende Phantasie, en fiin Følelse, en giennemtrængende Forstand (som tilsammen danne en sikker Takt for den gode Smag), en lykkelig Hukommelse, og den hoieste Grad af geniefuld Skaberkraft i den aandelige og legemlige Veltalenhed: han vil først ret kunne ud-

danne disse saa sielden forenede intellektuelle og physiske Anlæg ved ligesaa mangfoldige Bestræbelser: han maa uddanne sit Legeme ved Dands og Fægtning; sit mimiske Talent i Physiognomikens, Maler- og Billedhuggerkunstens Studium, og sin Deklamation ved Musik, Poesie og Sprog; han maa endelig erhverve sig en grundig Kundskab om den menneskelige Natur og de menneskelige Skikke i alle Tidsaldere og i alle Stænder, for at blive en Skuespiller, der kan giøre Fordring paa det ærefulde Navn Kunstner. Dertil kommer endnu, at Skuespilkunsten meer end nogen anden, har at kiæmpe med exterieure Vanskeligheder, som især ligge i det Offentlige, det Selskabelige, og det Pligtmæssige af dens Udøvelse. Naar man i enhver anden Kunst kan bringe det til det Mesterlige, førend man viser sig for Publikum, saa kan man i Skuespilkunsten kun begynde og ende sin Skole for Folkets Øine: thi ikke Studerestuen, ikke Kunstværkstædet, men Skuepladsen danner Skuespilleren: og naar den digtende eller plastiske Kunstner frembringer sin skaberiske Aands Værker i en uvanhelliget Eensomheds lykkelige Frihed, og efter sit Lunes Godtbefindende, saa kan den theatralske Kunstner det kun under en trykkende Afhængighed af en bestemt Tid, og ved sine til det Hele medvirkende Kunstbrødres og Kunstsøstres Understøttelse. Denne Omstændighed er det netop ogsaa, som saameget forhøier Ind-

virkningen af det udvortes Liv paa Skuespillerens Indre. Vist nok driver Kabale og Laugsaand, Nid Misundelse, Falskhed og Skadefryd sit Spil i enhver Stand, ligesaavel som i Skuespillerens; men uangrebet af sine Lidenskaber kan den offentlige Lærer, Præsten, Embedsmanden, dog endnu finde Tid og Rolighed til at fatte sig igien, og fortfare at virke med fornyet Kraft, — Skuespilleren kan det ikke. Forfulgt af alle Forhold af hans jordiske Tilværelse ind i Kunstens inderste Helligdom, skal han, lige for sin Fiende og Avindsmand, til fastsatte Tider, barnlig og henrivende, begeistret, og dog betænksom, skabe den Karakteer, som han har paataget sig, eller som man har paatvunget ham. I det han forvandler sin hele Person til noget Tilsyneladende, maa intet af alt, hvad der, som Menneske, Ægtemage, Fader eller Ven kunde røre ham i hans inderste Barm, hverken egen Glæde eller egen Smerte være synlig paa ham; kun det fremmede Billed, som han, Kunstner og Kunstværk tillige, har at producere i sig selv, fremstilles i alle sine Nuancer og giennem alle sine Gradationer med fremskridende Holdning.

Naar man nu, endog kun flygtig som her, betænker dette Omfang af Vanskeligheder, som Skuespilleren physiskt og intellektuelt har at overvinde paa Veien til sit Maal, saa overbeviser man sig snart om,

at han mere end nogen anden Kunstner, behøver en veiledende Theorie (vi tale ikke her om den blot speculative) og at altsaa en af de mangfoldige Grunde til vort nærværende Theatervæsens sørgelige Forfatning i Almindelighed kan forklares af Forsømmelsen heraf. Saameget mere have vore Landsmænd denne Veiledning nødig, da Repræsentations-Talentet endogsaa med Hensyn paa Fremstillelsen af egen Individualitet, allerede i det almindelige Liv er dem saa lidt egent, at en geniefuld Forfatter endnu nylig paa disse Grunde erklærede den hele Nation aldeles for udramatisk, og som desværre, endnu bestandig i Thalias Tempel ofte mere søger et Tilflugtsted end Gudindens Helligdom.

Tillæg, i et Brev til min Medudgiver.

Du har — k. F. — ved at tilstille mig ovenstaaende, yttret det Ønske, at jeg vilde giøre det ligesom til Text eller Indledning for nogle videre Betragtninger over dette rige og vigtige Æmne; maaskee burde jeg, min Ven! hiemvise Sagen til dig selv, som til den egenlige Competence; men jeg har draget i Betænkning med nyt Arbeide at bebyrde den Kunstner, hvis mangfoldige og meget Arbeid jeg saa vel kiænder. Heller vil jeg da selv tage en Haand

i efter Evne; bliver det, jeg siger, ikke hvad du ønskede, og ventede sagt; nu vel! maaskee bliver det da just en Opmuntring til dig, i en friere Time at bøde paa Savnet, og tilføie, hvad daglig Erfaring og den tænksomme Agtpaagivenhed, der er dig saa egen, maa sætte dig, maaskee bedre end Nogen anden, istand til at skiønne og sige.

Om Skuespilkunstens Rang vil formodenlig du, ligesaalidet som jeg have Noget at sige; udentvivl erkiænder du, ligesaalidet som jeg, nogen aandelig Rangforordning, eller noget Høisæde, hvortil man efter den kunde vente nærmere eller fiernere Adgang. Ligesaalidet ville vi vel opholde os ved dens Vanskelighed — thi, hvorvel det dog nok er at gaae noget vidt, naar man med ovenanførte Recensent paastaaer, at dens egenlige Væsen endog grunder sig paa Arkitekturen (saafremt man nemlig ved Skuespilkunsten, som efter det følgende synes, forstaaer Skuespillerens Kunst) er det dog ustridig sikkert, at mangen Kunst og mangen Kundskab, hvis Nødvendighed Hverdagsskuespilleren aldrig drømmer om, ikke siælden bitterlig hævner sig over hans Forsømmelse, ligefra den, oftere end man skulde troe det — savnede Kundskab at læse rigtig inden i, og indtil Bekiændtskabet med det egne og caracteristiske ved de forskiellige Stænder og Haandteringer, man har at fremstille.

Ikke mindre enige ere vi sikkerlig begge med Ovenanførte om, at — saa siældent vi vel ustridig erkiænde det sande Kunstgenie for at være — er der endnu uendelig langt tilbage fra dette og til den — fuldendte fuldkomne — Kunstner; at altsaa mellem denne, og Hverdagsskuespilleren, Kunstens Dagleier — Bønhaserne ville vi end ikke engang tale om — et uendeligt svælgende Dyb maa være befæstet. Naar imidlertid Recensenten af hiin Kunstens Udvalgte, som han efter Hamlet kalder ham — fordrer en regelmæssig Skabning, en Ansigtsdannelse fuld af Betydning og Udtryk, et sonort og bøieligt Organ, forenet med en levende Phantasie, en fiin Følelse, en giennemtrængende Forstand, en lykkelig Hukommelse, og den høieste Grad af geniefuld Skaberkraft i den aandelige og legemlige Veltalenhed; synes han at glemme, at ikke alle Skuespilfag fordre, ja som en foregaaende Artikel i dette Hæfte har viist, ikke alle engang tilstæde saamegen legemlig Fuldkommenhed, at ligesom vi læste der, at der var Roller, hvor en Schwartzes ædle Physiognomie og Skabning var ham til Hinder, og for hvilke derimod den fra Skiønhedens Side sikkerlig ikke af Naturen begunstigede Kemp ligesom syntes skabt, saaledes er der andre, hvor Skuespilleren efter en engelsk Digters Udtryk kan være

blest with the happy nothingness of form,

at kort sagt vore Fordringer til en Londeman eller

Clementin, ere langt andre end til en Rose. Og naar der i det følgende tilføies, at Skuespilleren først ret vil kunne uddanne disse saa sieldne forenede intellectuelle og physiske Anlæg, ved ligesaa mangfoldige Bestræbelser, sit Legem ved Dands og Fægtning, (jeg tilføjer endnu Exercering og Voltigering) sit mimiske Talent i Physiognomikens, Maler- og Billedhuggerkunstens Studium (her havde jeg vel for at forebygge mulig Misforstand ønsket bestemtere Udtryk, hvorom maaskee mere ved en passeligere Leilighed) og sin Declamation ved Musik, Poesie, og Sprog, da — saa villige vi ustridig begge ere at indrømme, at uden alt dette tilsammentaget, ingen fuldkommen Kunstner er tænkelig, ville vi udentvivl dog begge ikke blot erindre, hvor sielden i alle menneskelige Ting det Fuldkomne er; men vi ville og tilføie, hvor meget en saadan omhyggelig Dannelse fremmer Fuldkommenheden, hvor mange Ufuldkommenheder den saa at sige daglig bortrydder, og hvorledes den — som hos en Eckhof f. Ex. var Tilfældet, — opretter og opveier dem, den ikke kan bortrydde. Ligeledes ville vi ustridig, i det vi indrømme, at den sande Kunstner endnu til alt dette maa erhverve sig en grundig Kundskab om den menneskelige Natur og de menneskelige Skikke i alle Tidsaldere og i alle Stænder, ikke glemme, at denne Kundskab saavel i Extension som Intension har sine Grændser; at ligesom ikke enhver Skue-

spiller behøver at være kiændt med alle Tidsaldere og alle Stænder, han og deels kan udsætte at erhverve adskillig saadan Kundskab, indtil han faaer den behov, deels da som oftest just ikke med saamegen Vanskelighed deraf kan erhverve saameget, som han har behov.

Dog — denne Deel af Recensentens Paastand er vel neppe egenlig det, hvorfor vi bestemte Ovenstaaende til Theone, og har Undertegnede i sine Forelæsninger om den dramatiske Kunst udladt sig saa udforlig derom, at han vel kan ansee det ufornødent, videre derom at tilføie her; begges egenlige Formaal var vel ustridig Slutningen om de udvordes Vanskeligheder, der især ligge i det Offentlige, Selskabelige, og Pligtmæssige af Kunstens Udøvelse, hvilket vel nøiere fortiente at drøvtes.

Sandt er det vel, at man i andre Kunster — om just i enhver anden Kunst — kan bringe det til det Mesterlige, førend man viser sig for Publikum, medens man i Skuespilkunsten begynder og ender sin Skole for Folkets Øine, da ikke Studeerstuen, ikke Kunstværkstædet, men Skuepladsen danner Skuespilleren; men ikke bør det dog oversees, at det dog kun er sin Høiskole, Skuespilleren saaledes skal begynde og ende for Folkets Øine; at en stor Deel af hans Skole-

gang, hans egenlige Elementairdannelse baade kan og bør være tilendebragt, inden han fremtræder for det; at denne Elementairdannelse bør og kan have bragt ham saavidt, at han veed og kiænder, hvad han kan, og tor byde Publikum, uden at fornærme det ved Læreklude; ikke at tale om, at der — for at blive ved den valgte Allegorie — imellem hine Skoler og Hoiskolerne vel og gives Gymnasier, som de f. Ex. vor Skueplads har adskillige af sine bedre Skuespillere o. fl. at takke, hvor allerede Dannelsen kan være rykket et temmeligt Stykke frem, inden man umiddelbar betræder Hoiskolen; ikke heller bør det oversees, at det gaaer i det aandelige, som i det physiske, at hver Evne styrkes og forøges ved at øves; at saaledes den, der ikke strax er ubeskeden eller uklog nok til at begynde med at fortøsle eller forsynde sig paa, hvad der er over hans Evne, alt som han finder sin Styrke tiltage, kan med Sikkerhed vove sig videre, at, ligesom ikke den, der betræder Hoiskolen, strax mælder sig om summi honores, men først Aar for Aar gradviis underkaster sig de anordnede Examina og Tentamina, saaledes maa heller ikke Skuespilleren troe at kunne begynde, hvor hans Mestere have endt.

Sandt er det saaledes i en vis Grad ogsaa, at medens den digtende eller plastiske Kunstner i uvanhelliget Eensomheds lykkelige Frihed, og efter sit Lunes

Godtbesindende frembringer sin skaberiske Aands Værker, er den theatralske Kunstner under en — ofte trykkende — Afhængighed af bestemt Tid og medvirkende Kunstbrødres og Kunstsøstres Understøttelse, at Indvirkningen af det udvortes Liv paa Skuespillerens Indre derved forhøies. Men ikke at tale om, at ogsaa den digtende og bildende Kunstner vel heller ikke altid i sin Arbeidsstue undflyer det trykkende i hans udvortes Forhold, at ogsaa han, som Goethes Kunstner, tit maa lure paa Øieblikke,

"Wo sie noch ruhen, alle seine Sorgen,"

og det vel ikke siælden, uden at finde disse; at det, især i Mismods og Tungsinds Dage er en herlig Ting, at maatte arbeide til bestemt Tid, da man nødes at opmande sig, og til sin Trøst finder Kræfter hos sig, man ikke tiltroede sig, medens man, naar man raader sig selv, er saa tilbøielig til at lade hin uvirksomme Mistrøstighed alt mere og mere befæste sit Herredømme, ved at overlade sig dertil; bør det paa den anden Side heller ikke oversees, hvor overordenlig medvirkende Kunstbrødres og Kunstsøstres talent- og geniefulde Understøttelse letter og fremmer Kunstnerens Virksomhed, hvorledes deres Flugt bevinger, deres Ild opflammer, deres Aand begeistrer ham. Man see f. Ex. en Scene, som den jeg endnu i Gaar Aftes med Henrykkelse nød, og som jeg dristig sætter ved Siden af Alt det Ypperste, jeg paa vor og nogen

fremmed Skueplads har seet, den mellem Amalia Salberg, og hendes værdige Pleiedatter i dette, i det mindste ved disse to Kunstnerinder hoistrørende Skuespils anden Act; af mit inderste Hierte anvender jeg paa dem vor Storms skionne Lignelse om Ewald og Scheibe i deres Forening:

Hvor henrives Hierterne!
Hver Dæmning brydes, som naar tvende Strømme
Forenes i der' Løb, og Marken oversvømme;
De rykke Træer op; de rulle Stene frem,
Og den forbauste Dal kan neppe rumme dem.

Lad det end tildeels være sandt, at, om end Kabale og Laugsaand, Nid, Misundelse, Falskhed og Skadefryd drive deres Spil i enhver Stand, kan man dog i de fleste andre f. Ex. Præstens, den offenlige Lærers, snarere vinde Tid at fatte sig og fortfare at virke med fornyet Kraft, medens Skuespilleren, forfulgt af alle sine jordiske Tilværelses Forhold ind i Kunstens Allerhelligste, ligefor sin Fiende og Avindsmand, til fastsat Tid, barnlig og henrivende, begeistret og dog besindig skal skabe den paatagne, eller ham paatvungne Karacter; nægtes kan det dog vel for det første ikke, at f. Ex. Avind og Kabale, der i en paafaldende synlig Kirkestoel stiller sig Præsten for Dine, for at lure paa hans Tale, og fange Ord, der kunne giores ham til Brøde, o. s. v., at Selvklogskab og

Secthad, der i samme Oiemeed tager Plads paa Bænken ligefor den academiske Lærer, o. f. d. l. ikke fortrædige disse mindre; men fremfor Alt! hvorfor skal det da just være Kabale, Laugsaand, Nid, Misundelse, Falskhed, og Skadefryd, der træde op ved Siden af Skuespilleren? hvorfor ikke ligesaa gierne Velvillie, Brodersind, Iver for det Heles Fremtarv, Deeltagelse i fælles Ære, Oprigtighed? hvorfor vise os Skuepladsen i dette hæsliggiorende Huulspeil? man læse Cibbers, Garriks eller Ifflands Levnet, og man vil see, at det ikke blot kan være anderledes, men maa være anderledes, hvor det Hele ikke skal gaae til Grunde; thi det maa unægtelig enhver Skueplads, som enhver sammensat Maschine, hvor de enkelte Dele, istæden for at samvirke til eet Maal, arbeide hinanden imod.

Meget her paa Jorde
Er ei, som det bør,
Lad os bedre vorde,
Alt da bedres tør.

En god Almeenaand er ved en Skueplads, som ved enhver offenlig Indretning, ved ethvert Samfund, den første, den uundværligste Fornødenhed; at tilveiebringe den, er en Theaterbestyrelses første, væsenligste, jeg havde nær sagt eneste Pligt; hvor den er, finder alt det øvrige sig let; hvor den fattes, er alt Andet forgiæves.

Og naar nu Ovenanførte endvidere siger: At i det Skuespilleren forvandler sin hele Person til noget Tilsyneladende, maa Intet af Alt, hvad som Menneske, Ægtemage, Fader, eller Ven kunde røre ham i hans Inderste, hverken egne Glæder, eller egne Sorger være synlig paa ham; kun det fremmede Billed, som han, Kunstner og Kunstværk tillige, har at producere i sig selv, fremstilles i alle sine Nuancer, og giennem alle sine Gradationer med fremskridende Holdning; da klinger dette i sit mystiske moderne Sprog uden tvivl en Hob frygteligere, end det er. Ikke at tale om, at der vel og for Skuespilleren træffe Tilfælde, da hans egne individuelle Følelser samtræffe med dem, han har at fremstille, og give disse dobbelt Liv, som da Mistreß Pritchard ved sin Datters Debut i Shakspears Juliet, spilte Lady Capulet, og det virkelige Moder- og Datter-Hierte var synligt, hvor de vare sammen paa Scenen, da er ustridig, hvad ovenfor om Skuespilleren siges, dog vel endnu mere Digterens Tilfælde, og, i en endnu høiere Grad, den dramatiske Digters, der ikke har en Enkelts, men saa mange Forskielliges Ideer, Følelser, Tankegang og Sindsstemming, med Fornægtelse af sin egen Individualitet at iføre sig. Lægge vi nu hertil, at i Scenens Bredder ligger en magisk Kraft, eller, for ikke ved figurlige Udtryk at fordunkle, hvad vi have at sige, at Legemets, det ved Fremstillingen spændte

Nervesystems Tilbagevirkning paa Siælen, at den ovenomtalte Indvirkning af talentfulde og begeistrede Medspillende, at selv den snart lydelig erfarede, tit dunkelt, men derfor ikke mindre følelig fornumne almeene Medfølelse blandt Tilskuerne, ere Fordele, som Skuespilleren har forud, faaer ustridig Tingen et andet Udseende. Ikke vil jeg her beraabe mig paa min egen Erfaring; jeg har ikke den Ære at være Skuespiller (at dette Udtryk ikke er en tom Compliment i min Pen, veed du tilfulde); imidlertid har jeg maaskee dog øvet Kunsten saameget, at jeg torde tale med; men heller vil jeg i det Sted, min Ven! skyde dig til Vidne, om ikke du i Begeistringen af en henrivende Rolle, opflammet af henrevne Medspillende, lønlig opildet af et samstemmende Publicum, har glemt Skueplads og Huusliv, og dets Glæder og Sorger, og kun levet og svævet i det, du fremstilte? Tre Ting ere rigtig nok hertil aldeles uundværlige Betingelser. Den første er schrøderske Prøver: yttres i Wilhelm Meister allerede med Grund den Frygt, at Skuespilleren, der under skiødesløse Prøver ved et vigtigt eller rørende Sted tog sig en Prise Tobak, ved Forestillingen vil savne denne Prise, naar han kommer paa det Sted; hvor meget anstødeligere og mere forstyrrende Ideeasociationer maa da ikke frembyde sig, hvor Prøven har været nedværdiget ved flaue Bufonader, væmmelige Bajadstreger, ja vel endog ved dumme Parodier

og Travestringer af Scener og Roller? Den anden er schrøderske Theaterlove i Henseende til dets Ryddelighed for alle Uvedkommende, og forstaaer jeg herved ikke blot Personer, der ere Theatret uvedkommende, men og uden Forskiel alle dem, der ikke have paa eller med Scenen at giøre. Umulig kan Skuespilleren saaledes, som det i Ovenstaaende fordredes af ham, forvandle sig til den, han har at forestille, naar han for at komme ind paa Scenen, maa tigge eller trænge sig ind igiennem den vrimlende Coulisse, naar han maa trygle eller skiælde sig til Stilhed, blot for at kunne høre sit Stikord, naar — efter, at han er traadt ind — lige ved hans Øre eller Side foregaae Scener, ikke siælden vel saa lydelige som hans, men af en langt anden, vel stundom ikke alt for hovisk Natur. Den tredie Punkt er schrødersk Theaterstrænghed mod enhver, der vitterlig og forsætlig, af Ubesindighed, Uforstand, Kaadhed, eller — om dette Tilfælde skulde finde Sted — af Ildesind og Ondskab forvansker, forqvakler, fordærver Scenen for sine Medspillende, enten ved Forandringer og Tilsætninger i sin Rolle, vrang Behandling, forstyrrende Theaterspil, eller — især med forstyrrende og forvirrende Smaasnakken, Hvidsken, fremfor Alt, om denne endog skulde være af fornærmelig eller forargelig Natur. Hvor Strænghed i disse tre Henseender ikke finder Sted, der staaer Skuepladsen Fare for gradviis at nedsynke til Fiæle-

bod; der maa endog den bedste Skuespiller tabe Mod og Lyst, da han midt i sine alvorligste Bestræbelser, for at giøre sig Mester af sin Rolle, stedse maa afbrydes af den Tanke: det staaer til den første den bedste af dine Medspillende at mage det saa, at du har arbeidet forgiæves. Endnu værre vilde det rigtig nok være, hvis den umælende Critik, der for et Par Aar siden førte det store Ord i vort Skuespilhuus, og for faa Aftener siden lod sig høre paa ny, skulde atter faae Indpas, dog — mod dette er det at haabe, at Loven og Politie ville skaffe Skuespilleren vedbørlig Betryggelse.

K. L. Rahbek.

Til en kiær Elev.

(For i mine Forelæsninger over den dramatiske Kunst.)

Jeg saaede saa modig; den Vext var saa seen,
Ei vilde det fremmes og trives;
Desværre! min Udsæd var falden paa Steen,
Hvor Næring til Fremvæxt ei gives.

Jeg saaede fremdeles, end vorte det ei;
Saa ilde jeg blev da tilmode;
Thi see! det var faldet paa alfare Vei,
Og der blev det nedtraad forfode.

I Sindet jeg daglig alt mindre blev fro;
Men dog ufortrøden jeg saaede;
Ak! som det begyndte at spire og groe,
Det Himmelens Fugle opaade.

Dog noget er kommet i frugtbare Jord,
Og lønner saa herlig, min Møie,
Thi hvergang jeg seer, hvor det trives, og groer,
Jeg agter hint Misheld kun føie.

Og er det den sandeste Glæde for mig,
Naar Frugt, hvad jeg saaede, maa bære;
O Ven! mod den Fryd, jeg har daglig af dig,
Hvad Glæde at ligne kan være?

Lad Gøglerskab mod mig oplade sin Mund,
Og haane min Færd, som min Lære,
Det agter jeg lidet, saa længe mig kun
Min *, og min ** giør Ære.

K. L. Rahbek.

Epilog

fremsagt af Skuespillerinden Madame Dahlén den 22 December 1810, ved Benefice-Forestillingen af Viinhøsten, og Balletten Sigrid.

Vel frygtsom, men med glæderige Minder
jeg staaer i Aften frem paa dette Sted!
thi hver Erindring venlig sig forbinder
med Tanker om min første Ungdoms Fied!

Da bly, erkiendende min svage Evne
til Musers Alter nærmede jeg mig
med Bæven for, at Kunsten vilde hævne
hvert Træk, hvorved min Afmagt røbed sig;

Men nei! jeg mødte for en kierlig Dommer!
mildt Dannerfolket ved min Side gik!
derfor nu glad og tillidsfuld jeg kommer,
paaskionnende den rige Løn jeg fik!

O, denne Løn, hver Skuespillers Hæder,
den, Edle! Eders Agt og Yndest er!
den er den sødeste blandt vore Glæder!
dens dyrebare Minde giemmes her!

Den skienker Mod, naar Hiertet bange bæver,
til nye Fremskridt leder den os hen!
den Følelse, som Sielen mægtigst hæver,
er den: at Kunstens Kiender er vor Ven!

Tak! hver, som dette var mig paa min Vandring!
Tak! hver, som er det og det blive vil!
Mit Hierte underkastes ei Forandring;
o, tækkes, ædle Samfund, med mit Spil!

N. T. Bruun.

Et Besøg hos Joseph Haydn

(d. 8 Septbr. 1808. Af A. W. Iffland *).

Det var Mariæ-Dag; Veiret var deiligt, det gode, trofaste, glade Folk strømmede skareviis ud af Kirkerne og til Hiemmet. Andre drog hen i Templerne, af hvis vidt opslagne Dørre Menneske-Massen, den opløftende Chorsang og Viraks-Skyer trængte frem, og satte Hiertet i en glædelig, from Bevægelse. — Saaledes kom vi efterhaanden ud fra de høitidelig stemte Skarer tilbage til Livets rolige Færd, og saaledes omsider ind i den stille Gade, hvor Haydn boede. Da vi stode foran Huset, saae vi os nøie omkring, for at see, hvad der omgiver det Sted, Haydn har udvalgt til Hvile efter Dagens Byrde

*) Maaskee vil dette lille Bidrag til nøiere Kiendskab med den store Mester, hvis Harmonier har giennemstrømmet vore Templer og vore Concertsale, og hvis Navn udtales med Beundring af hver, som haver Øren at høre, læses med Deeltagelse, saameget mere, som det skildrer ham i en Tidspunkt, da han synes halv jordisk begraven, og halv opstanden og himmelsk forklaret. — Jeg har taget og sammentrukket det af Ifflands Theater-Almanak for 1811, en Bog der desuden er for dyr til at man kan formode den i mange Læseres Hænder.

Y. F.

og Hebe. — Fred, Rolighed, Stilhed, og det sædvanlige Naboe- og Gienboeskab af arbeidsomme Mennesker. Formodentlig har han valgt dette ubemærkede Vaaningssted, fordi det ligger beqvemt for dem, som elske ham, og som han elsker: maaskee har hans Venner bestemt ham til at vælge det, fordi han her finder Stilhed, som han søger, og hurtig Hielp, naar han behøver den. — Vi træde ind i et lyst, hyggeligt Huus; hilses med aaben og simpel Godhiertighed af en Tienestepige, og føres i et Værelse oven paa. — Ved Siden af dette Værelse var et Kabinet; Væggens Prydelse bestod i Musikstykker, af hans Composition og Haandskrift, indfattede med Blomsterkrandse: "et kosteligt Tapetseri — sagde vi smertelig til hinanden — "som engang vil have endnu høiere Værd." — I Værelset saae vi hans Billede, saaledes som han fordum var: et giennemtrængende, vidt naaende Blik. — Efter nogle Dieblikke traad Pigen atter ind, og sagde meget venlig: "at Herren nu var kommen op af Haven, og ventede os."

Vi træde ind i en Sal. Der sad Haydn, med Ansigtet vendt mod Vinduet, i fuld Paaklædning, med Hatten i den ene, og Krykkestokken og en Blomsterbouket i den anden Haand. Tieneren stod bag hans Stoel; foran stode Stole til os. Han bar en bruun Klædning; over den en graa Overkiole, og zirlig fri-

feret Pungparyk. Han giorde en Bevægelse til at staae op, hvorved Tieneren hialp ham; med Haanden holdt over Oinene traad han os nogle korte Skridt imøde; man saae han vilde være hurtig, og netop derfor maatte med temmelig Møie trække Benene efter sig. — Han rakte min Ledsager Hr. Schmid *) Haanden, nikkede venlig til mig, og førte mig til en Stoel. Vi satte os alle. Aandedraget faldt ham besværligt: vi begyndte altsaa en ligegyldig Samtale, hvorpaa han fra sin Side ikke havde nødig at svare, paa det han kunde faae Tid til at fatte sig. — Han saae ofte ned paa Blomsterne han holdt i Haanden, og man mærkede tydelig, han vederqvægede sig ved deres Duft. "Jeg har i Dag holdt min Andagt i den frie Natur" — sagde han — "jeg kan ikke andet." — Her trak hans Oine sig sammen til Graad. "Det er ogsaa bedst paa denne Maade," blev han ved i det han hævede sit Blik mod Himmelen. — Herved kom vi til at tale om, hvor inderlig og herlig han har skildret Naturen; hvor trofast han maa have levet for den. Aarstiderne — — "Ja, Aarstiderne" — faldt han os med en Slags Heftighed ind i Talen — "Aarstiderne har givet mig min Rest. Jeg vilde dog — jeg

---

*) Directeur for det Fyrstelige Esterhazyske Theater i Eisenstadt.

vilde dog gjerne" — her ledte han om Udtryk, og bevægede sig meget livlig frem og tilbage. — "Men Texten er dog ogsaa altfor ubetydelig; ja sandelig! den er altfor ubetydelig. — Hele lange Dage har jeg mangen Gang maattet pine og plage mig med eet Sted, og saa — saa — nei! De kan aldrig troe hvorledes jeg har martret mig." — Her stødte han med Stokken mod Gulvet. — Tieneren saae paa ham med en venlig og bønlig Mine. "Hm! det er sandt," sagde han, "Du har Ret; det er jo nu forbi og afgiort." — Derpaa sadte han sig atter i sin forrige rolige Stilling. — "Ja, ja! det er forbi, som De seer, og det kan jeg takke Aarstiderne for. — Jeg har overhovedet i mit Liv maattet arbeide meget, og svært Arbeid. "Jeg har ikke arbeidet med Lethed; nei ikke med Lethed. Min Ungdom var ikke bestrøet med Roser." — Nu fortalte han, hvorledes han i sine tidligere Aar, havde været nødt til at boe meget høit, og daglig mange Gange gaae op og ned af en stor Mængde Trapper — hvis Tal han nævnede os. — "Seer De — sagde han i det han lagde Haanden paa Brystet — "det kommer nu igien og slaaer mig til Jorden! Men jeg falder med Ære — det var haard Kamp; men Gud var min Styrke." — Nu talte han om Theatrene, og sagde, det smertede ham, ikke mere at kunne høre noget Nyt: "men" — tilføiede han — "det gaaer aldeles ikke mere an." — Herpaa sagde han

mig noget Forbindtligt, angaaende han havde seet mig spille for otte Aar siden; derpaa et Par Ord om mine Arbeider; han saae et Øieblik paa mig, og nikkede flere Gange ubeskrivelig venlig til mig. — Den hæderkronede Olding rakte mig just sin Haand, og jeg bad ham om at torde lægge denne elskede Haand paa mit Hierte. — Rask udstrakte han sine Arme mod mig, kyssede mig, og græd hiertelig. — "Jeg er vel! — jeg er meget vel!" — sagde han — "men det er nu eengang saaledes med mig; naar Noget glæder mig, saa maa jeg græde. Jeg vil det nødig; men jeg kan ikke andet. — Forhen var det anderledes; — forhen!" — Ved disse Ord kastede han sit Blik hen mod Vinduet, som i det Fierne, og sukkede. — Vi kom nu til at tale om en fortræffelig Messe af Haydn, som faa Dage før var fortræffeligt opført i Eisenstadt af det Fyrstelig-Esterhazifke Kapel. — Især havde et credo i denne Messe henrevet mig. — Fornemmelig talte Haydn med stor Varme om sin Kirkemusik til Hr. Schmid, som svarte ham med Sagkundskab, Følelse og Kierlighed. — Den fortræffelige Kunstner blev lidt efter lidt saa henreven, at han uden selv at mærke det, gav Hat og Stok fra sig, og talte med saa levende og hurtig Gesticulation, at man skulde troe, man saae ham igien i Spidsen af sit Orchester. Hans Øie straalede af Glæde, — men efterhaanden kom hans Svaghed tilbage — han saae paa sin be-

kymrede Tiener — nikkede ad ham — tog Hat og Stok tilbage fra ham — lod os imidlertid tale fort nogle Dieblikke, medens han, for at fatte sig, fæstede sit Blik rolig paa Jorden. Nu kom han til at tale om det Esterhazifke Capel, spurgte om den og hiin gamle Bekiendter, om de nyeste der givne Musikker, og hørte Svarene med levende Deeltagelse. Han talte om den regierende Fyrste, om den Godhed han beviste ham, om det Esterhazifke Huses Fortienester af Kunsterne, og alt dette med inderlig Kierligheds og Erkiendtligheds Udtryk. — Opførelsen af hans Skabelse i Wien, hvorved han for ei lang Tid siden havde været tilstede, havde sadt dette gode, enthusiastiske, mod sine store Kunstnere overhovedet saa taknemmelige Folk, i levende Henrykkelse. — Hver i Publikum talte endnu den Gang med sand Glæde om hiin uforglemmelige Aften. — Midt under Opførelsen frygtede man, at den elskede Olding skulde lide af Trækvind; og Damerne af de første Huse i Wien gav paa Dieblikket deres Schavler hen, for at bedække, varme og beskytte den Gamle. Publikum brød ud i høi Jübel ved denne Handling, som paa saa elskværdig en Maade lagde Kierlighed og Ærefrygt for den store Mand for Dagen. — Vi vilde ikke lede Talen hen paa hiin Aften, for ei for stærkt at ryste hans Følelse; men — som vi overhovedet talte om Skabelsen, føiede han til: "Den Aften jeg sidste Gang hørte den,

hørte jeg den bedste Opførelse deraf." Han foldede sine Hænder i salig Erindring, og blev ved: "Man har giort alt for meget for mig! — Alt for meget — alt for meget! hvilket godt — meget godt Folk!" Dette talte han i Begeistringens Tone, af fuldt Bryst, ja med stærk Stemme.

Jeg fortalte ham, hvor stor Glæde dette Mesterstykke ogsaa havde skiænket det berlinske Publikum, og at en Opførelse deraf til Bedste for en gudelig Stiftelse havde indbragt over to tusende Rigsdaler. Han kastede sit Blik mod Himlen — og medens det straalede af Glæde, gientog han langsomt: "Over to tusende Rigsdaler — for de Fattige! over to tusende Rigsdaler? — Hører du det ogsaa?" — (her vendte han sig om til sin Tiener —) min Skabelse har i Berlin indbragt over to tusende Rigsdaler, og det til de Fattige!!" — Ved disse Ord lagde han sig ganske tilbage i Stolen, og lod sine Glædes-Taarer frit Løb. — "For de Fattige! Mit Arbeid har skiænket Fattige en behagelig Dag! det er herligt! O det er trøstende!" — Efter nogle Øieblikke fattede han sig, og sagde noget sørgmodig: "Det er nu forbi! — Jeg virker ikke mere. Men — i det han saae venlig paa os alle — det er dog gaaet ret godt! ikke sandt? — Hvor meget var det Skabelsen havde indbragt de Fattige? Du maa lægge vel Mærke til det; — jeg vil endnu tidt og mange Gange glæde mig derover." — "Nu har De

vel Lyst til at see mine Ærestegn, sagde han meget glad; "hent dem ind." Tieneren bragte de Medailler, som i Paris, Petersborg og London vare slagne ham til Ære. Han viste os dem selv, og lagde dem derpaa ved sin Side. "Jeg har glædet mig høilig, da jeg modtog disse Agtelses-Tegn, og jeg glæder mig endnu tidt, naar jeg betragter dem med mine Venner. — De ville maaskee sige: det er gammel Mands Legetøi! Men for mig er det dog meer: naar jeg seer disse Skuepenge, tæller jeg mit Liv tilbage igien, og bliver paa Øieblikket ung igien! Alle disse Sager skal efter min Død forblive i dyrebare Hænder." — Efter nogen Tid blev han ved: "jeg skulde dog spille noget for Dem! Vil De høre noget af mig?" — Det var vort inderligste Ønske; men vi vovede ikke at ytre det. — Han saae sig om efter Instrumentet. "Jeg kan sagtens ikke meget meer. — De skal høre min sidste Composition: jeg skrev den, just da den franske Armee for tre Aar siden trængte frem mod Wien." — Han stod op, rakte Tieneren sin Arm. Vi ledte ham alle Tre i vore Arme til hans Pianoforte. Han sadte sig og sagde: "Texten er: Gud beskiærme Frantz, vor Keiser!" Derpaa spilte han Melodien med ubeskrivelig Udtryk. Da Sangen var tilende, blev han endnu et Par Øieblikke siddende foran sit Instrument, lagde begge Hænder paa det, og sagde i en ærværdig Patriarks Tone: "Denne Sang spil-

ler jeg hver Morgen, og tidt har jeg øst Trost og Oplivelse deraf, i Nødselsdagene. Det er mig heller ikke muligt andet, end at spille den eengang daglig. — Jeg bliver saa vel tilmode under Spillet, og endnu en Stund derefter." — Han gav Tegn til at han vilde tilbage til sin Stol ved Vinduet; vi vilde lede ham hid; men med en egen Geskæftighed lukkede han selv først Instrumentet til, og man saae tydeligt, at han hertil ingen Hielp vilde modtage. — Stille, med noget bøiet Hoved gik han derpaa i vore Arme tilbage til sit Sæde. Vi saae stor Bevægelse i hans Aasyn, men han anstrængede sig for ikke at lade den komme til Udbrud. Tieneren gav os — uden at Haydn kunde mærke det — og med Ærefrygt og Kierlighed for sin Herre, et Tegn til at bryde af. — Vi traadde et Skridt tilbage. Han saae paa os og sagde: "Gud være med Dem — i Dag faaer man ikke meget meer godt af mig! — Det gaae Dem vel! Adieu!" — Han stod op. Vi omfavnede ham og sagde faa Ord. Han sadte sig, og greb Bouketten, som laae paa Stolen foran ham. — Jeg bad ham om en Blomst til Erindring. Haydn saae godmodig paa mig — trykte sit Ansigt heelt ned i Blomsterne, rakte mig dem med begge Hænder, og sluttede mig fast i sine Arme. — "Lev vel!" sagde han med blid, iqvalt Stemme, vendte sig bort, og sadte sig, medens vi skildtes fra ham med Følelser, som vi ei kunne ud=

trykke; men som vel enhver vil dele med os. Vi kunde ikke rive os los fra de høie Følelser, Synet af denne herlige dalende Soel havde skiænket os, og vi vilde det ei heller. — Med troe, brændende Ønsker ere nu denne store, eiegode og beskedne Mands Dage talte: og en dyb Smerte, en inderlig følt Sorg kom over alle, da den Tidende hørtes: Han er ikke meer!

Elskede, fædrelandske, store Mand! Du maatte endnu opleve, at Krigsluen trængte sig hen til din fredelige Vaaning! — Maatte Dine Venner sige os, naar Du sidste Gang har istemt Din Svanesang! — Ak, om end ei Strængens Tone da mere kunde ledsage Din Sang, saa er dog sikkerlig Din Aand i denne stærke Følelse gaaet over til den evige Harmonie!

Ogsaa Haydns Blomsterkost — et helligt Minde om den Forevigede — skal eengang komme i dyrebare Hænder!

P. F.

Følgende Bøger faaes hos Forlæggeren for vedsatte Priser.

Snedkeren i Lifland eller Peter den Stores Reise. Skuespil i tre Acter af Alexander Duval, oversat ved N. T. Bruun. 8. heftet 64 ß.

Kierlighed paa Landet. Syngestykke i tre Acter, med tilhørende Dands. Efter Weisse oversat ved N. T. Bruun. Sat i Musik af Hr. Professor og Kapelmester Kuntzen. 8. heftet 64 ß.

Enken og Enkemanden. Comedie i tre Acter efter la double veuvage af Dufresny ved N. T. Bruun. 8. heftet 48 ß.

Stakket Dands er snart sprungen. Syngestykke i een Act efter en Vaudeville af Barré og Durry, og til Musik af forskiellige Componister, ved N. T. Bruun. 8. heftet 48 ß.

Azemia, eller de Vilde. Syngestykke i tre Acter af Marsollier, oversat ved N. T. Bruun. 8. heft. 64 ß.

Baggesen, J., Flaskebrev fra Knud Vidfadme hin Siællandsfar, til sine Landsmænd den 28 Januar 1808, opkapret, atter udlevert og endelig affendt til Danmark. 8. heftet 40 ß.

Beer, G. J., sunde og svækkede Øines Pleie, tilligemed en Forskrift, hvorledes man ved pludselige Tilfælde paa Øinene, som ikke fordre nogen egentlig medicinsk-chirurgisk Kundskab, selv kan hielpe sig. Med et Kobber. Til danske Læseres Nytte oversat og efterseet af Prof. Tode. 8. heftet 36 ß.

Mine Bekiendelser om Qvindekiønnet. Efter det Tydske ved Dr. Frankenau. 8. indbunden 1 Rd.

Cüvier, G., Begyndelsesgrunde i Dyrhistorien. Oversat af det Franske ved G. Wad, 2 Dele med 14 Kobberplader, st. 8. 1ste Deel 1 Rd. 64 ß. 2den Deel 2 Rd.

Over Konsten at opnaae en høi Alder. Et opløst Problem, hvorledes Parringsdrivten bør behandles, fra

dens Opvaagnelse til dens Ophør, og benyttes til at forsøde og forlænge Livet, med Besvarelse paa de vigtigste derhen hørende Spørgsmaal. Oversat ved Dr. Frankenau. 8. 1 Rd.

Den Kunst, at være lykkelig med Mænd, efter Göthe, Lafontaine, Wieland og J. J. Rousseau. Et Sidestykke til den Kunst, at være lykkelig med Koner. Oversat med nogle Forandringer af Prof. K. L. Rahbek, med illum. Kob. 8. indh. 1 Rd. 64 ß.

— at være lykkelig med Koner, efter Göthe, Lafontaine Wieland og fl. Et Sidestykke til den Kunst, at være lykkelig med Mænd. Oversat af Prof. K. L. Rahbek, med Kobbere. 8. indb. 1 Rd. 16 ß.

Møller, M., Exempelsamling, til Øvelse i al Slags tydsk prosaisk Stiil; uddragen af de bedste Forfatteres Skrifter med Indledninger og Anmærkninger. Tilligemed et Register over tydske Ord og Talemaader. 8. 1 Rd. 80 ß.

Pihl, D., Anviisning til, paa en ny og forbedret Maade, at anlægge og drive Teglværk. 8. 48 ß.

Plutarks Levnetsbeskrivelser. Oversatte af det Græske, og forsynede med Anmærkninger ved St. Tetens, 3 Dele. st. 8. 1ste Deel 2 Rd. 32 ß. 2den Deel 2 Rd. 64 ß. 3die Deel 2 Rd. 64 ß.

Schäffer, G. M., Anviisning til Skovdyrkninger og Plantagevæsenet i Danmark, og andre under samme Klima liggende Lande. 8. 48 ß.

Shakspeares Tragiske Værker, oversatte af P. Foersom, Skuespiller. 2 Dele. 8. 4 Rd. 48 ß.

Om Søvn og Sovekammere og alt det, som Søvn angaaer, oversat af det Tydske ved Dr. J. C. Tode. 8. 32 ß.

Treschow, N., Prof., Moral for Folk og Stat. 2 Dele. 8. 1811. 3 Rd. 72 ß.

— Elementer til Historiens Philosophie, i Forelæsninger, holdne i Vinterne 1806 = 1807. 2 Dele. 8. 1811. 3 Rd. 48 ß.